

GRAFIKAI SZEMLÉ

HAVI FOLYÓIRAT A
GRAFIKAI IPARÁGAK
RÉSZÉRE : SZERKESZTIK
TANAY J., NOVÁK L.

A MAGYARORSZÁGI
KÖNYVNYOMDÁSZOK
ÉS ROKONSZAKMA-
BELIEK SZAKKÖRÉNEK
KIADÁSA : MEGJELENIK
MINDEN HÓ VÉGÉN
HUSZADIK ÉVFOLYAM

1910. AUGUSZTUS
NYOLCADIK SZÁM

GRAFIKAI-SZEMLE

Az 1910 augusztusi füzet tartalomjegyzéke : Szakkurzusok a vidéken. (Harmadik közlemény.) Visszapillantás a mult századba. (Harmadik közlemény.) Ujabb programmpontok, Klein Ármintól. Egy írónőnk a nyomdászatról. Nyomdászat s fotográfia. (Negyedik közlemény.) Körünk ujabb fejlődése, Wanko Vilmostól. Egyleveles nyomtatványok. Pécsvárosi ujdonságok. Kinek a dolga a kilövés? Faltusz Edétől. Hírlapkülönlegesség. Egy festőkgyár pályázata. Régi magyar könyvtárak. Olvasztott fa mint alaplemez. Egy kis hozzászólás, Fiedler Károlytól. Gutenberg-figurák, Szabó Istvántól. Elmélkedések a betűről. (Második közlemény.) Rövidebb közlemények. Kérdések és feleletek. Szerkesztői üzenetek. Föhlhívás a szaktársakhoz. Pályázataink részletezése. Szakbizottsági közlemények. Választmányi ülés jegyzőkönyve. Pénztárosi kimutatások. Könyvtári duplikátumok. Lapunk mellékleteiről. Apróbb hivatalos közlemények. Hirdetések. (Első Magyar Betűöntőde R.-T., Wörner J. és Társa, Mödlingi Gyorssajtógyár, Berger és Wirth festékgyára, Gleitsmann E. T. festékgyára, Lorilleux Ch. és Társa festékgyára, Josef Anger & Söhne gépgyára, Carmine Hugó szaküzlete, Fischer és Mika betűöntődjé, Rockstroh & Schneider gépgyára, »Cleaner« rézlénia-tisztító, Berthold H. betűöntődjé, Beit & Co. festékgyára stb.)

Szakkurzusok a vidéken

(III.) A jövő meg fogja mutatni, hogy a szakszervezetek csak fél munkát végeznek, amíg a gazdasági meg politikai fölvilágosítás mellett nem gondoskodnak egyszersmind tagjaik szakbeli képességeinek minőség tekintetében való öregbítéséről. Örültség még ma is annak a frázisnak hódolni, hogy »a szakbeli kiképzés a munkáltatónak a javára szolgál, legyen hát a z ő dolga is«. Azt hisszük, a

szakszervezetek vezető embereiben éppen az keltene föl bizonyos gyanakodást, ha a munkáltatók tényleg komolyan vennék ezt a rájuk diktált kötelességet, s városonkint szaktanfolyamokat állítanának föl a segédek számára.

Szó sincs róla : négy esztendő inaskodási idő alatt meg lehet úgy nagyjából tanulni valamely mesterséget, mondjuk a nyomdászatot, de ne feledjük, hogy az idők, s velük együtt a munkaképességhez fűzött igények változni szoktak. Különösen a nyomdászatban, amely az átalakulás rohamos volta tekintetében elébe került minden más iparágnak. Mesterszedés, nyomtatás stb. dolgában egyre-másra ujabb munkálkodási módok lépnek előtérbe, s bizony, aki nem igyekszik ezeket megérteni, elsajátítani : lemarad, háttérbe szorul a megélhetésért folyó küzdelemben. Persze, aztán nem érti, hogy miért kell éppen ő neki minduntalan a munkanélküliek listáján szerepelnie.

A segédek továbbképzésének föladata tehát a szakszervezetekre meg a Szakkörünkhöz hasonló egyesületekre vár, nemcsak a nyomdászatnál, hanem minden elképzelhető iparban. Könnyelműség volna ennek a legszélesebb körben való megvalósítását minálunk tovább halasztgatni, illetőleg a szervezet némely oszlopos tagja részéről érezhető lenéző közömbösség által Szakkörünk ily irányú törekvéseit mintegy megbénítani.

Szervezet dolgában mintaszerűvé kezdenek válni a magyarországi nyomdászviszonyok. Lehet, hogy az árszabály szerint dolgozók arányszámát tekintve egykettőre elébe kerülünk az egész kontinens nyomdászszágának. Nem volna tehát már most időszerű, ha arról gondolkoznánk : miképpen lehetne a szervezetet még áldásosabbá, még nélkülözhetlenebbé tenni a szakbeli továbbképzés fölkarolásával? A mai munkamegosztásos világban a szakképzés előbb-utóbb egyik főfő föladatukká lesz a szakszervezeteknek ; nem lehetne már most komolyabban foglalkozni véle ?

S most elérteztünk ahhoz a kérdéshez : milyen módon lehetne szakkurzusokat létesí-

teni minden olyan községben, amelynek nyomdászlétszáma megüti mondjuk a nyolcat-tízet.

Amikor a vidéki szaktanfolyamok berendezéséről van szó: nem mondhatunk újat. Egy munkástársaink viszonyainak teljesen megfelelő tanfolyami tervezet alapjait lerakta Szakkörünk ezelőtt öt esztendővel, s a munkás-oktatás terén hallatlan eredményt is ért el véle. Nem kevesebb, mint száznegyven hallgatója volt akkor a budapesti tanfolyamoknak, s ki is tartottak becsülettel. Kár, hogy némely szaktársunk agitációjára a választmány megváltoztatta a rendszert, még mielőtt ez teljesen megizmosodhatott, s dicső, követésre méltó például szolgálhatott volna az egész ország és minden szakma munkásainak.

Az említett tanfolyami tervezetnek is az az elve, hogy a nyomdászati munkakörök érdemes tárgyaiból (aminők például a tipográfiai vázlatkészítés, alapnyomati lemezek készítése, nyomdai kalkuláció, táblázatos szedés stb.) speciális tanfolyamok létesíttessenek. A tervezést illetőleg pedig ezt mondja az említett tervezet, mely különben az öt év előtti tanfolyami értesítőben látott napvilágot:

»Szaktanfolyamaink vezető eszméje a szaktársias kötelességtudáson és szereteten alapuló kölcsönös tanítás. Aki mit tanul: közölje szaktársaival, hogy így a tudás közkinccsé lehessen. Álljanak össze minden jelentékenyebb város nyomdászhai, határozzák el a továbbképző tanfolyam megteremtését, s kérjék ki hozzá az illetékes hatóságok és testületek (városi tanács, kereskedelmi és iparkamara stb.) támogatását. Szomorúan hihetetlen dolog volna, ha elutasítanák őket kérésükkel. A Könyvnyomdászok Szakköre segítségére is számíthatnak.

Következnek a személyi kérdések. Minden, még a legszűkebb mederben mozgó tanfolyam vezetéséhez is legalább két ember odaadó fáradozása szükséges. Egyik az ügyvezető, aki a tanfolyam összes adminisztratív ügyeit intézi, s akinek ennél fogva a fogalmazásban, számvitelben stb. kell otthonosnak lennie. Ilyen nyomdász akad szerencsénkre a vidék minden nagyobb városában. A fő dolog e tisztség betöltésénél különben is a szorgalom és a pontosság. — A vezetőség másik tagja a tanfolyamvezető, vagy helyesebben szólva: a szaktanító. Erre a tisztségre évek során át

külön kellene nevelni az embereket, de mert erről egyelőre nem lehet szó, úgy kell segítenünk magunkon, ahogy tudunk. Minden jelentékenyebb városban akad olyan nyomdász, akit nagy olvasottság, általánosabb műveltség és kiváló szaktudás különböztet meg sorsosaitól, s aki ennél fogva képes is rája, hogy a budapestiek támogatása mellett és meglehetősen vezérkönyvvel a kezében, eléggé jól intézhesse egy továbbképző tanfolyamon a tanítást. Természetesen az ernyedetlen szorgalom és szívós kitartás is nélkülözhetetlen valami ehhez.«

(Folyt. köv.)

Disszapillantás a multba

(III.) 1860-ban ifj. Emich G. és Szabó József nyomdászok adatai szerint 12 nyomda létezett Pesten, u. m.: Trattner-Károlyi, Landerer és Heckenast, Beimel J. és Kozma Vazul, Emich Gusztáv, Müller Emil, Herz János, Engel és Mandello, Werfer Károly, Wodianer Fülöp, Gyurián József, Buczászky Alajos és Boldini Róbert nyomdái. Csak ős Buda maradt hátra, a maga megcsontosodott két nyomdájával, az egyetemi és Bagó Mártonéval. A szoros értelemben vett Magyarország vidéki városaiban pedig 54 intézet működött. Csupán a budapesti üzletekben, a kézi sajtókat nem is számítva, 42 gyorsajtóval dolgozott háromszáz nyomdász és számos segédmunkás.

A hatvanas évek elején a nyomdász-segédék elég siralmas viszonyok közt tengődtek Pest-Budán. Mint Zaka Lajos szaktársunk »A budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete negyedszázados fennállásának története« című értékes forrásmunkájában írja: »A forradalom óta minden drágult: az élelem, a lakás, a ruházat stb., s az akkor elfogadott árszabály javítására gondolni sem lehetett. Végre 1861-ben elérkezett az az idő, midőn a nyomdászok ismét tehettek valamit helyzetük javítására: ez év nyarán árszabály-mozgalmat indítottak, mely szerint a petit, garmond és ciceró szedés 1000 betűjeért 20 krt kértek az eddigi 14 kr. helyett; ily nagy követeléssel azért léptek föl, mert alkudni akartak; a

FELHIVÁS PÁLYÁZATRA!

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából a Kőr szakbizottsága — hogy ezzel a magyarországi betűszedőket, illetőleg gépmestereket és nyomtató munkásokat fokozottabb szakbeli tevékenység kifejtésére buzdítsa — a következő szakbeli pályázatokat írta ki:

I. A SZAKKÖR TAGSÁGI JEGYÉNEK SZEDÉSÉRE S NYOMTATÁSÁRA.

Ezen a pályázaton részt vehet Szakkörünk minden tagja. Négy díj vagyon kitűzve: egy ötvenkoronás, egy harminckoronás és két húszkoronás. Ezek közül a második díjat okvetlenül gépmester szaktársnak kell kapnia, miért is nyomtatás tekintetében külön bíráltnak el a pályaművek. Határidő: október hó 31.

II. EGY A HIRDETÉSEK SZEDÉSÉT TÁRGYALÓ SZAKBELI DOLGOZATRA.

Ennek a Grafikai Szemlében megjelenendő cikknek legfőljebb ötszáz sornyi terjedelműnek szabad lennie. Pályadíj ötven korona. Csakis olyan szedő szaktársak pályázhatnak, akik a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének rendszeresen fizető tagjai. A határidő október 31-ben van megállapítva.

III. EGY GÉPMESTER SZAKTÁRS ÁLTAL ÍRT SZAKDOLGOZATRA.

Ennek a dolgozatnak tárgya: »Hogyan kell a gépmesternek a mesterszedővel együttműkönie?« Terjedelme szintén legfőljebb ötszáz sornyi lehet. Csak olyan gépmesterek vehetnek részt e pályázaton, kik tagjai Szakkörünknek. A pályadíj összege itt is ötven koronában van megállapítva. Határidő: október 31.

IV. EGY VIDÉKI SZAKTÁRSÁK ÁLTAL KÉSZÍTETT BORÍTÉKTERVEZETRE.

E pályázat a Grafikai Szemle borítékára szól, s csak vidéken dolgozó körtagok vehetnek benne részt. A pályaműveknek nyomdai anyagból szedetteknek s két színben nyomtatottaknak kell lenniök. A pályadíjak száma három: harminc, húsz és tíz korona. A második díj gépmesteré. Határidő: szeptember 20.

V. A GRAFIKAI SZEMLÉBEN MEGJELENŐ LEGJOBB MELLÉKLETEKRE.

Ez a pályázat havonként megismétlődik harminc-harminc korona szedői és (ettől függetlenül) tíz-tíz korona nyomtatói jutalomdíjjal. A pályázaton csakis szakköri tagok vehetnek részt. A szakbizottság ezenfelül föl van hatalmazva arra, hogy kinyomtatásra érdemes szedésvázlatokat vásárolhasson öt koronájával.

A FELTÉTELEK A 214. ÉS 215. OLDALAKON OLVASHATÓK.

nyomdatulajdonosok azonban éppen semmi javításra sem voltak hajlandók, s így a segítők kiléptek. Kérelmüket július 21-én terjesztették a nyomdatulajdonosok elé, kik azok elfogadását megtagadván, 28-án fölmondtak, augusztus 11-én kiléptek. A sztrájk azonban csak három napig tartott, amennyiben a szaktársak hűtlenek lettek az elvhez: dolgozni mentek s így az árfölemelésből semmi sem lett. Ez volt a második nyomdász-sztrájk, mely azonban kudarcra végződött. De ez nem is csoda; nem volt egylet, nem volt testületi élet: minden nyomda személyzete el volt különítve, s más nyomda személyzetével nem igen érintkezett. A sztrájknak azonban volt más haszna: a nyomdatulajdonosok, mintegy kárpótlásul, segélyző egylet alapítását ígérték, mely a következő 1862. évben életbe is lépett.

Az anyaegyesület vagy mint akkori címe hangzott, »Pest-Budai Vándor és Beteg Könyvnyomdászokat Segélyző Egylet«, 1862 május 1-én kezdte meg működését. A tagság kötelező volt minden Pesten és Budán dolgozó könyvnyomtatóra, mindamellett az egész taglétszám nem tett ki többet 296-nál.

Bár az anyaegyesület kizárólag segélyezéssel foglalkozott: közvetve egy kis frissességet vitt bele a pest-budai nyomdászok társas életébe. A gyakori összejöveteleken, megbeszéléseken fölmerült az önképzés eszméje, kezdtek foglalkozni a szakirodalom szükségességével, s bár esztendők multak el, mire a gyümölcsérlelés ideje elkövetkezett: az 1862-től 1866-ig terjedő időszak már beletartozik a könyvnyomtatói társadalom modern korába.

Az 1866-ik év már az eredmények eszten-deje.

Január 1-én megindul Tóth István, az egeri líceumi nyomda ügyvezetőjének szerkesztésében »Gutenberg« címen a legelső magyar nyelvű nyomdászati szaklap. Havonkint kétszer jelent meg, s szaktechnikai dolgokon, nyomdászattörténelmi ismertetéseken kívül egyesületi és társadalmi dolgokkal is foglalkozott. Legsorgalmasabb munkatársai voltak: a már rég elhalt és háládatlanul elfeledett nyomdász történetírónk Szabó József, s a még ma is jó egészségnek örvendő Bendtner József.

Július 22-én – hosszas előkészítő munka

után – megalakul a Budapesti Nyomdászok Önképző Egylete, s ezzel véglegesen megteremtődött a szorosabb kapcsolat nyomdászaink között. Egymást érték a társadalmi meg szakba vágó kérdésekről szóló föllovasások, tanfolyamok indultak meg, s a már akkor is jelentékeny kötetszámú könyvtár is hozzájárul az egyesület kulturális missziójának betöltéséhez.

Az esztendő vége felé pedig egy az akkori viszonyok között igen hasznos kis évkönyv látott napvilágot. »Zsebleltár« volt a címe és Záhonyi Alajos kollégánk (Barázda álnévvel) a szerkesztője.

Ebből a nagy társadalmi és szakirodalmi föllendülésből azt következtetné az ember, hogy ekkoriban, az alkotmány visszaállításának mintegy előestéjén, talán roppantul fölszaporodhatott a pest-budai könyvnyomdák meg nyomdászemberek száma. Pedig dehogy is: 1866 őszén mindössze tizenhét nyomda volt Pest városában. Ezek, ábécés rendbe sorakoztatva: Bartalits Imréné a Lipót-utcában (most Váci-utca), Bucsánszky Alajosé az Ősz-utcában (most Szentkirályi-utca), Emich Gusztáv a Barátok terén (most Ferenciek tere), az Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda (Fanda és Társai) a Háromkorona-utcában (most Nagykorona-utca), Érkövi, Galgóczy és Kocsi Sándor nyomdája az Aldunasoron (most Ferenc-József-rakodópart), Gyurián és Deutsch Testvéreké a Dorottya-utcában, Heckenast Gusztáv az Egyetem-utcában, Herz Jánosé a Bálvány-utcában, Kertész Józsefé a Városháztéren, Khór és Weiné a Dorottya-utcában, Leitner és Mandellóé a Fő-út és Váci-út sarkán (mostanában Arany-János-utca, illetőleg Váci-körút), Noséda Gyuláé a Barátok terén, Poldini Edéé az Uri-utcában (most Koronaherceg-utca), Pollák Testvéreké a Kétsas-utca meg Fő-út szögletén (most Sas-utca, illetőleg Arany-János-utca), Trattner-Károlyié az Uri-utcában és Wodianer Fülöpé a Sarkantyús-utcában. Budán két nyomda volt mindössze: Bagó Mártoné a Ponty-utcában és az Egyetemi Nyomda a várban.

A nyomdák és a nyomdászemberek nagyobb mértékű szaporodása csak a kiegyezés utáni időkben következett be. Ekkor hozta föl Temesvárról s bővítette elsőrendű sok-

szorosító intézetté a pénzügyminisztérium az államnyomdát. Ekkor – 1868 október 1-én – vette át Emich Gusztáv különböző vállalatait az Athenaeum, és ez időben alakult meg a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság is. Ez utóbbinak Klapka György honvédtábornok volt akkoriban az elnöke és Falk Zsigmond az igazgatója.

S ezzel Falk Zsigmond áldásos tevékenysége újra áttevődött fővárosunkba. Az ő becsületes munkássága, végtelen emberszeretete s nagy áldozatkészsége mindenütt megnyilatkozott, s bőségesen kijutott belőle a mi humanus és szakkulturális intézményeinknek, de sőt még egyes szaktársainknak is. *(Folyt. köv.)*

Ujabb program-pontok

A szakfolyóiratunk legutóbbi számában foglalt ilyen című dolgozat igazságai megragadták a figyelmemet, és mert az ügy közelről érdekel, bátorkodom szűk keretben a nézeteimet kifejteni, azzal a reménységgel, hogy érdektársaim hasonlóképpen fognak cselekedni, s a kezdeményező szaktársat a javunkra indított üdvös akciójában támogatni fogják.

A fölvetett kérdés megoldása már nagyon is aktuális. Nem tűrhető jövőre az az állapot, hogy a legexponáltabb nyomdai munkások, a mesterszedők, kik nyolc és fél órai testi meg szellemi munka után naponta még három-négy órát szakbeli továbbképzésükkel kénytelenek eltölteni: egyáltalában sohasem élvezhessék munkájuk, iparkodásuk gyümölcsét.

Bizonyos dolog, hogy a mesterszedő az önképzésére áldozott idejét nem gyümölcsöztesse a saját céljaira, mert foglalkozása már nem átmeneti, hanem élethivatás. Betűszedő a mai viszonyok között nem igen tehet szert önállóságra. A nyomdavállalatokat ma már nem annyira szaktudással, mint inkább akviráló képességgel lehet virágzóvá tenni. Merő illúzió tehát sok mesterszedő szaktársnak az a reménye, hogy főnöke az ő ambícióját művezetői állással fogja honorálni; a művezetői kar nyolcvanöt százaléka nem a mesterszedők közül rekrutálódik. A legtöbb nyomdatulaj-

donos szerint a mesterszedőnek nincs ilyenmire kvalifikációja. Miért? Mert a művészet felé gravitálása folytán a munkamennyiségnek a minőség rovására való fokozására nem igen hajlandó vállalkozni.

Mi a mesterszedő sorsa, ha egyszer megöregszik, és az örökös továbbképzési procedurákhoz nem tud már simulni?

Nyolcvanas évekbeli legelső akcidentszedőink: Kalhanek N. és Wolf Gy. – kiknek képességeit a fiatalabb generáció is bizvást elismerhetné – sokat beszélhetnének erről. Az előbbi néhány év előtt kompressz szedéssel volt kénytelen a kenyerét megkeresni, az utóbbi pedig öreg napjaira minimumért dolgozott. A mai mesterszedők atyamestere is, ki a kilencvenes években a Magyar Nyomdászat szedésmellékleteivel a külföldön is sok babért aratott: sok ízben kompressz szedésből tartotta fenn családját.

Ha a visszas állapotokat némileg szanalni akarjuk: szakítanunk kell eddigi közönyösségünkkel, s csatlakoznunk a megindítandó akcióhoz.

Igaz, hogy mozgási szabadságunk korlátok közé van szorítva egy nyolc évre kötött kollektív szerződés által. Testületileg nem léphetünk föl, mert szerződés-szegést követnének el. De viszont nincs az a hatalom, mely bennünket *egyéniileg* arra kényszeríthetne, hogy heti 36–40 koronáért testünket-lelkünket a vásárra vigyük. *Klein Armin.*

Egy író a nyomdászatról

Pompás cikket olvastunk egyik napi lapunkban kitűnő írónk, *Szemere Leoné* tollából. E cikk mindenképpen érdekelheti a könyvnyomtatót, de tanulságos rája nézve főként azért, mert megtudhatja belőle: mi a véleménye a mai meg a régi időkbeli könyvcsinálásról a sokat tanult, sokat látott amatorköröknek. Érdekes, bár kissé szabadon elképzelt a cikk ama része is, amely a régi könyvnyomtató munkálkodási módját ismerteti, valamint érdekesek azok a technikai különöségeket jelző kifejezések is, amelyek szinte

természetszerűen, önmaguktól adódtak a mester-szavainkat nem ismerő író-ő ajkára. *Alineálás a regiszter meg a bár magyar, de nem kifogástalan soregen helyett, dúc a betű-típus helyében, pamacs a festékező labdák helyett, stb.*: mind-mind érdekes szakkifejezések; olyik talán követésre is méltó.

A kiváló író-ő dolgozatából az ő szíves engedelmére reményében közöljük a következőket:

»Ha a ma megjelenő modern könyveket összehasonlítjuk a tizenötödik század első könyvnyomdai termékeivel, azt fogjuk konstatálni, hogy a könyvnyomtatás művészete nemcsak hogy nem haladt, nem fejlődött, hanem ugyancsak alaposan hanyatlott első megjelenése óta. A könyvnyomtatás első századának mesterei remekbe való tipográfiai munkát készítettek. Betűik rajzai igazi művészi fölfogást, kivitelük mesébe való technikai készültséget árul el. Pompás papiroson nyomtattak, szép nagy margóval, teljesen szabatos alineálással, ami úgy értendő, hogy a lap két oldalán pontosan egymásra, egy vonalban fekdjenek a sorok, s hogy élük is pontosan egybevágjon, ha a lap két oldalát a világosság elé tartva, egybe szemléljük. A tizenötödik század komplikált, kéthasábos nyomtatás-gótikája kezdetleges szerszámaival sok olyan nehézséget tudott megoldani, amin a mai könyvnyomtató gyári mestersége nagyobbára csődöt mond.

A régi könyvnyomtatómester maga is ingujjra vetkőzve dolgozott segédeivel az officinában. Ő maga öntötte a dúcait, amiket vagy maga tervezett, vagy az iniciálékkal együtt neves művészekkel rajzoltatott. Csak a kifogástalan öntésű dúcokat használta föl. A szedésnél vigyázott arra, hogy a betű és a szó között egyforma legyen a spácium. Nem követte el azt a barbárságot, hogy a sorok hosszát durchschussokkal egyengette, mint a mi modern szedőink. Minden ív papirost előbb külön kiválasztott, minden ív szedést százszor is helyreigazított; a próbalenyomatokat nagyító üveggel vizsgálgatta, minden betűt megnézett, mielőtt a nyomtatáshoz fogott volna. S akkor is még selejtezte, válto-gatta a jobban sikerült íveket. A halaványabb nyomtatásúakat félretette és külön példányokba osztotta be, melyeket olcsóbban bocsátott árúba.

A régi könyvnyomtatómester maga találta ki, maga keverte a festékeit. Mint a cinquecento nagy festőművészeinek a színek keveréséhez, mint az elmúlt századok világhíres olasz hegedűkészítőinek a hegedűt bevonó máz készítéséhez, úgy neki is voltak olyan titkos festékrecipéi, amelyek vele együtt szállottak sírba s azóta sem tudja utánozni senki. Amit a mostani könyvekben a legfinomabb feketével nyomtatnak, az sem közelíti meg azt a mély, abszolút, fényesség nélkül való feketét, amely oly határozott, hajszálfinom éllel fogott a régiek simítatlan merített papirosán. Az iniciálék világító, vörös színének a megkeverésében is mesterek voltak a régiek. Pamaccsal kenték a festéket a szedésre, különös, nagy ügyességgel, hogy egyformán fogjon minden betűn. Fogott is aztán egyformán. Valóságos remekek kerültek ki az első könyvnyomtatók kézi préseiből, amelyekhez hasonlókat a modern tipográfia eddig előállítani nem birt.

Már a tizenhatodik században hanyatlani kezdett a könyvnyomtatás művészete. Mennél jobban szaporodik a könyvnyomtató műhelyek száma, mennél több könyvet nyomtatnak, mennél több példányban, annál silányabb lesz a tipográfiai kiállítás. Itt is lassanként az izlés rovására kap lábra a tömeges termelés. A kvantum lerontja a kvalitást s a kézi munka egyéni finomságait a gyári munka unalmas egyöntetűsége váltja föl. A tizenhetedik század nyomdai termékei egy-két híres műhely produktumainak kivételével már csak rongy dolgok. S így folytatódik a visszafejlődés egészen napjainkig, a modern gépüzem útján előállított, minden egyéni vonás híján való tömegkiadványig.

Az egyöntetű külsejű, modern tömegkiadvány netovábbja a tipikusan sárga, egyforma francia könyv. Valami csendes konvenciójuk lehet a francia kiadóknak már sok évtizedek óta abban a sárga kötetben, amely nagyságban, terjedelemben, árban, komisz papirosában és még komiszabb nyomtatásában mindig változatlanul egyforma. Milliósámra dobja ki a nagy világba ezt a sárga könyvet a francia és szedi be érte a negyedfél frankot – magyarul ötödfél koronát a könyvesboltosok jóvoltából – s egy csöppet sem törődik vele, hogy ez a méregdrága kötet egy pár hét

alatt olvashatatlan ronggyá válik. Talán éppen erre spekulál; legalább még több fogy el belőle.

Az egyszerű, egyforma tömegkiadványnak akkor van létjogosultsága, ha a kiadó az árát az előállítás költségéhez mérten igen olcsóra szabja. Ilyenkor a csekély haszon, nagy forgalom elve hatalmas kulturmisszióvá válik, a mellett, hogy a könyvkiadó zsebeit ugyancsak megtölti. A német kiadók élelmeskedtek legjobban ebben az irányban. A lipcei Reclam-cég sok ezer kis halványpiros kötetkéje óriási jelentőségre tett szert, az ugyancsak lipcei Tauchnitz-cég angol nyelvű kötetei az egész világon elterjedtek, s nekünk magyaroknak is van egynéhány olcsónak nevezett, de még mindig nem elég olcsó és nem teljesen kifogástalan sorozatos könyvkiadványunk, amely azonban mégis nagyerejű tényezője lett nemzetünk kulturánknak. Az olcsó könyvre a kiadó természetesen nem pazarolhat sokat, külső díszítésére nagy költséget nem szánhat, de vigyázhat arra, hogy olcsó kiadványainak külső meze is a lehető legizlésesebb legyen. Mert a csúnya és a szép gyakran egyformán sokba kerül, sőt éppen az izléstelenség drágítja meg sokszor a könyvkiadók dolgát.

Az utolsó időben a németek járnak elől a jó példával. Amióta William Morris agitációja nyomában megindult Angolországban a könyvnyomtatás ujjaszületése s szebbnél szebb tipográfiai munkák kerültek ki az angol könyvsajtóból, azóta a német iparművészet is nagy törekvéssel vetette magát az ősi germán könyvnyomtatás továbbfejlesztésére. A német nagyvárosok iparművészeti főiskolái mindenütt katedrát állítottak a könyvnyomtatásnak; elsőrangú művészek versengtek azért, hogy akár modern szellemben, akár a régi klasszikus formákból kiindulva, új betűt rajzoljanak s hogy a könyvnyomtatók az ő betűiket használják föl.

Ennek a német reneszánsznak a nyomait láthatjuk minden német könyvön; és dicséretére legyen mondva a németnek, hogy a legolcsóbb, legnépszerűbb kiadványokba is eljuttatja — annyira-amennyire — azokat az elveket, amelyek a jó nyomtatványt jellemzik: a szép, jó, olvasható betűt, a korrekt szedést, a teljes színű éles nyomtatást első sorban, másodsorban jóminőségű papírost, a könyv

tipográfiai díszítését, amely szép iniciálék, jól megrajzolt díszítő-szegélyek, művészi vignetták, stb. alkalmazásában áll s a formákban gyakran visszatér a régi mintákhoz, sőt a régiek által annyira kedvelt nagy dimenziójú betűket is újra divatba hozza.

Megértették azt, hogy ha a betű formáját, rajzát művészelkű emberek teremtik meg, a betű egymagában is már ornamentikai érték. Egymáshoz való állásában, a soralkotásban és a sorok proporciójában pedig egyenesen dekoratív hatást tehet a jól nyomtatott betű. A német tipografusok a legutóbbi időben azzal is megpróbálkoznak, hogy átveszik a tizenötödik század nagy mestereinek eredeti betűit s ezekkel nyomtatnak újra olyan régi műveket, amelyeknek jellegzetes külsőt akarnak adni. A középkor nagy gótikus betűje azonban csak annak a kornak bibliáiban, imádságos és egyéb közhasználatú könyveiben volt helyénvaló, mert számot vetett a folyékonyan olvasni nem tudó közönséggel. Ezért e klasszikus nagyságú betűformákat egy pár lineával alább szokták szállítani manapság a németek.

A modern magyar könyvnyomtatás a legutolsó időben elvétve kísérletezett csak igazán értékes tipográfiai művekkel. Mert a leggazdagabb kivitelű, illusztrációkkal pompázó díszmunkát sem lehet nyomdai remekmunkának nevezni, ha művészeti kvalitásai nem első sorban magában az ólombetűben és ennek stílszerű alkalmazásában rejlenek.«

N yomdászat és fotográfia

(IV.) A kezdő kissé óvakodjék az ortokromatikus lemezek használatától, mert ezeknek a sötét kamarában való kezelése hasonlíthatatlanul nehezebb, mint a közönséges száraz lemezeké. De ha már egyszer annyira jutottunk, hogy meglehetősen gyakorlattal dicsekedhetünk a fotográfiai manipulációkban, a közönséges lemezek használatáról véglegesen áttérhetünk az ortokromatikusokéra, vagyis összes fölvételeinkhez kizárólag ilyenféle lemezeket használunk. Mert absolute jó képeket

csakis ezeknek — sok esetben rajtuk kívül még sárga fényzűrőnek is — az alkalmazásával lehet elérni.

No most térjünk át az úgynevezett *filmeknek* a megismertetésére. Ezek vékony és teljesen átlátszó celluloidlapocskák, éppen úgy preparálva, mint a száraz lemezek, s ennél fogva éppen olyan fényérzőek is. Előnyük a száraz lemezekkel szemben, hogy egyrészt nem törékenyek, másrészt pedig kisebb a súlyuk meg a térfogatuk. De vannak hátrányaik is, például a hajlékonyság, a kidolgozásnak bajosabb volta és a drágaságuk.

Kétféle filmet szokás megkülönböztetni: a laposat meg a tekercsbe göngyöltetett. Az előbbiek meghatározott nagyságúra vágott darabokban kerülnek a forgalomba, csak úgy mint a száraz lemezek. Az utóbbiakat pedig — mint a nevük is mutatja — tekercsbe csavartan árúsítják.

A lapos filmnek van egészen vékony s ennél fogva nagyon hajlékony, meg valamivel vastagabb s ennél fogva egyszer mind merevebb fajtája. Az utóbbiak vastagsága körülbelül megegyezhetik a játszókártyákéval. A lapos filmet fekete kartonlappal támasztjuk bele a kasztetába, úgy hogy ne görbülhessen meg e közben; kezelési módja különben azonos a száraz lemezekével. Jóhírű filmgyártmányok a Schleussner-, Perutz-féle meg az Agfa. Az utóbbiak egyenként vannak fekete borítékba csomagolva, s egy kis ügyeskedéssel nappali világosság mellett is beletehetők a kasztetába; ép ezért nagyon kapósak, s a gyakorlottabb amatőrök szívesen használják. A lapos filmek ára körülbelül egy harmadrésznyivel magasabb, mint a közönséges száraz lemezeké, tartósság dolgában azonban jóval mögöttük maradnak, amennyiben legföljebb egy esztendőre a készítési idejük után apródonként tönkre mennek. Mentől frissebb tehát a filmkészítmény, annál alkalmasabb céljainkra.

A tekercsben árúsított vékony film orsóra vagy foncsavarva, s egy-egy tekercs hat vagy tizenkét fölvételre elég. Persze közönséges kasztetában való használatra nem alkalmas az ilyen tekercsbe csavart film, s csakis külön e célra készített kasztetára kell hozzá. Az e fajta kasztetákon van egy sróf, aminek a segédelmével a filmtekercs egy bizonyos részlete a megvilágításra alkalmas helyzetbe

hozható. A tekercsek fénytől teljesen elzáró borítással kerülnek a kereskedelembé, s napfény mellett is minden nehézség nélkül kicserélhetők. Utazás közben való fölvételekre tehát minden lemezféle között a tekercsbe csavart film a legalkalmasabb, s a turisták rendszerint ilyet is használnak. Tartóssága olyan mint a lapos filmé, ára pedig még egyszer akkora, mint a száraz lemezeké. Hátránya, hogy előhívás előtt az egyes fölvételeket széjjel kell vágni.

A fényérző lapok közé számítható a bróm-erzéstös papiros is. Ez a legolcsóbb valamennyi között. Különösen a berlin-steglitz-i fotográfiai társaság meg a heilbronni Schaeuffelen-cég készít ilyen célra alkalmas, nagyon érzékeny, baritréteg nélkül való papirosokat. Ezek elég átlátszóak ahhoz, hogy másolni lehessen róluk. Teljesen strukturátlanul azonban még sem lehet előállítani a papirost, s éppen ezért direkt fölvételhez nem is lehet olyan alkalmas, mint akár a száraz lemez, akár pedig a film. A fényérző papiros használatának különben elég óriási szerepe van a fotográfiai másolásnál, valamint a negatívok nagyításánál is, amely utóbbi esetben ugyanis a finomabb részletek pontos visszaadása nem okvetetlenül szükséges.

Hátra volna még a fotografálás technikai fogásainak a megismertetése: a készülék kezeléséé, az előhívásé és rögzítésé stb. Mindennek azonban nincsen célja szaklapunkban, egyrészt mert végtelenségbe nyujtaná cikksorozatunkat, másrészt pedig, mert a különböző készülékekhez, vegyi szerekhez stb. amúgy is kap a vásárló biztos útbaigazítást; nemkülönben azért is, mert ami a most elmondottakon túl esik: pusztán elméletből, gyakorlat nélkül amúgy sem tanulható meg.

Lezárjuk tehát cikksorozatunkat, azzal a benső óhajtással, vajha a könyvnyomtatók alaposabban érdeklődnének immár a fotografálás iránt. Olyannyira fontos és egyelőre még beláthatatlan jövőbeli fejlődés előtt álló ága ez a grafikai sokszorosító művészetek nagy családjának, hogy bátran elmondható: a tulajdon szakbeli érdekei ellen vétkezik minden nyomdász, aki nem iparkodik a fotográfia alapelveivel, sőt minden lehetőségeivel, amennyire csak módjában van, mentől alaposabban megismerkedni.

Körünk újabb fejlődése

Körünk ideai közgyűlése után tagjaink számának rohamos apadása volt tapasztalható, mely jelenség mindenkor megismétlődik, valahányszor a nagy nyomdász-család árszabálymozgalom előtt áll. Ilyenkor bizony minden más ügy, szakoktatás stb., de még a politika is csak másodrangú kérdéssé lesz, s teljes erejűnkkel előtérbe nyomulnak a tárgyalás alatt levő árszabállyal összefüggő főbb kérdések. A mostani árszabály-reviziónál is így volt ez, sőt most hatványozott érdeklődéssel lestük a »biztos forrásból« bugyogó híreket, s ezek bizony sokszor adtak alkalmat arra, hogy a tárgyaló bizottság tagjait szenvedélyes kifakadásokkal illessék a t. kollégák.

Tagjaink fogyásának azonban más okai is vannak.

Már rég megszoktuk, hogy beáll a tagállomány fogyatkozása, ha megjelenik az Évkönyv.

Az Évkönyv megjelenésének ez az egyik tipikus kísérő jelensége; sajnos, sok tagunk volt is, van is, akik a megjelenés előtt öt-hat hónappal iratkoznak be Körünkbe, s ha kezükben van a mű: leszidnak a szerkesztőn kezdve mindenkit, aki a mű előállításában bármily részt vett és – kilépnek a Körből. Ez pedig minden évben megismétlődött s megtörténik ezután is, ha csak valami hathatós orvosszert nem fogunk alkalmazni ez ellen a váltóláz ellen.

Nagy baj volt a Körre nézve, hogy a volt vezetőség a sok indokolatlan támadás miatt teljesen elvesztette kedvét a Kör munkálkodásának irányításától, s így alapos visszaesés volt tapasztalható már a közgyűlés idején is és a közgyűlési incidensek betetőzték a rombolás munkáját. A közgyűlésen választott vezetőség egy része nem vállalta megbízatását, ami a többiek lemondását vonta maga után és az új választás – csudálatosan – mégis az unos-untalan támadott tanműhelyi tagok győzelmét eredményezte.

Így hát meglett volna az a vezetőség,

melyiknek feladatává vált a Kör teljes talpraállítása és további vezetése.

Nehéz munkára vállalkoztunk. Ezt tudtuk mindannyian; s hogy milyen mértékben igyekeztünk megfelelni vállalt kötelezettségeinknek: azt a jövő fogja megmutatni. Ezúttal egy kis beszámolót adunk eddigi munkánkról, mely tulajdonképpen további működésünknek is az alapját képezi, s meg vagyok győződve arról, hogy ezen a lelkiismeretes előkészített alapon működve sikerül a Kört teljesen talpra állítani, fejleszteni annyira, hogy az szervezeti életünk egyik legfontosabb és nélkülözhetetlen szervévé válhasson.

Mint az utóbbi években, úgy az idén is a szakbizottságnak vált feladatává a Kör irányítása, ami nem csekély munka, ha tekintetbe vesszük a mai viszonyokat. Tudatában volt ennek a bizottság minden tagja, s hogy hivatásának magaslatára akar emelkedni, az látható abból is, hogy eddig példás ügybuzgósággal vette ki részét mindegyikük a programszerű működés megalapozásának nagy munkájából.

Legelső sorban foglalkozott a bizottság a Grafikai Szemle ügyeivel, ezek lévén a leg-sürgősebbek, s egyszersmind a legfontosabbak.

A hirdetések jó részét átszedette, s hogy szaktársaink e szedésekben is jót, követni valót kapjanak, azokat megbíráltta s csak így közölte. Így lesz ez ezután is; van kilátásunk rá, hogy újabb hirdetések adatnak fel nagyobb számban s gondja lesz a szakbizottságnak, hogy ezek is kifogástalan, instruktív hatású szedések legyenek.

Hatályon kívül helyezte a bizottság ama régi határozatot, hogy a lap címlapját és díszreit háromhavonként újrarajzoltatja s kimondta, hogy július 1-jétől kezdve havonként más-más címlapot szedet, olykor-olykor rajzoltat, s a lap belső szövegrészének megoldását későbbi időpontra halasztotta.

Nagy szükség volt erre, mivel általános volt a zúgolódás a lap eddigi rajzolt címlapjai és iniciáléi ellen. A szaktársak szedett dolgokat akarnak, és ez előtt meghajolt a szakbizottság akkor, midőn elvben kimondta, hogy a címlapokon és hivatalos mellékleteken főleg a szedéstechnikát kell kultiválni s a rajzot csak szükségszerűen, segítő eszközként engedni alkalmazni. (Ezt a felfogást érvényesí-

tették különben a régi szakbizottságok is, amennyiben a pályázatokból az Évkönyv-dísz kivételével a rajzolt munkák ki voltak zárva.)

A Grafikai Szemle mellékletei dolgában is fontos határozat hozatott: ezentúl minden mellékletnek szánt munkát leközlünk, akkor is, ha az nem tökéletes munka, de itt-ott kívánni valót hagy hátra; fentartatott azonban azon régebbi határozat, hogy a mellékletnek szánt munkák a bizottságnak bemutatassanak.

Ezek volnának a Grafikai Szemle technikai kiállítására vonatkozó határozatok, melyeket még azzal toldott meg a szakbizottság, hogy tervbe vette a karácsonyi számnak tetemesen nagyobb terjedelemben, impozánsabb köntösben és számos melléklettel való megjelenítését.

Gondoskodás történt azonban a lap szövegének változatos és tanulságos szerkesztéséről is, s az erre vonatkozó határozat végrehajtásába a Kör irodalmi bizottsága is bevonatik. A szerkesztés ellen – elismerjük – voltak jogos panaszok is, de ezeket a legrosszabb akarat mellett sem lehet a szerkesztők rovására írni, mert hiszen egy ily nagy terjedelmű nyomdász-szaklap szerkesztésének elengedhetetlen feltétele, hogy a szerkesztők köré egész gárda munkatársnak kell tömörülnie, hogy a lap a grafikai ipar minden ágazatából leközlhesse az arra érdemes ügyeket. A mi lapunknál azonban teljesen magukra voltak hagyva szerkesztőink, s ugyancsak kellett dolgozniok, hogy szellemi produktumaikkal megtölthessék a lapot, melynek pedig elsőrangú szakközlőnyeknek kell lennie, már csak azért is, mivel ezt Körünk létérdeke is így kívánja. A szerkesztés tekintetében tehát oly megállapodást létesítettünk a bizottságok és a szerkesztők között, hogy az előbbiek tagjai hathatósabban támogatják írásaikkal a lapot, közreműködnek a lap szellemi részének összeválogatásában, rendezésében, a nélkül azonban, hogy ez a szerkesztők jogainak csorbításával járna.

A második, a lap kérdésénél nem kisebb fontosságú feladata a szakbizottságnak a helybeli őszi szaktanfolyamok szervezése. Ez úgyszólván az általános vitán és egy albizottság kiküldésén kívül tovább nem jutottunk. Az előkészítő munkálatokat csak most végzi a bizottság és erről a tárgyról csak később referálhatunk. Addig is megnyugtathatjuk az érdek-

lődöket – igen szép számban jelentkeztek eddig is – tanfolyam lesz; hogy milyen irányú, hol és mikor: azt annak idején publikáljuk. Addig tehát szíves türelmüket kérjük.

Kollégáink szakbeli tevékenységének fokozását célozzák pályázataink. Jelenlegi szakbizottságunk pályázat dolgában újat nem adott. Fentartotta a Grafikai Szemle mellékleteire vonatkozó pályázatot s a március hó végén gyöngye eredménnyel lejárt tagsági jegy- és a két szakcikk-pályázat határidejét október hó 31-ében állapította meg. Ezeken kívül végrehajtotta a választmány ama határozatát, mely szerint csakis a vidéki szaktársak részére külön pályázat hirdettetik. Tárgya: a Grafikai Szemle címlapja november hónapra. Remélhetőleg vidéki kollégáink élnek is az adott alkalommal s tömegesen vesznek részt a pályázaton, hogy végre a maga valóságában mutassák be képességeiket, melyek eddig csak egy-két munkájukon csillantak fel, ha nem is impozánsan, de – elismerjük – oly mértékben, hogy a legszebb remények táplálására jogosítanak.

Pályázatok tárgyalásánál nemcsak érdekes, de lapunk jövőbeli melléklet-anyaga előállításának szempontjából nagyon fontos indítvány fogadtatott el. Díjnélküli pályázatok rendszeresíttetnek a szakbizottság tagjai között olyképpen, hogy minden egyes szakbizottsági tag köteles lesz az adott feladatot egy, esetleg több vázlaton megoldani, hogy azután ezen pályamunkák nyilvános vita-ülések keretében alapos vita tárgyává tétessenek; a vitából leszűrődő igazságok szakcikk alakjában, a legjobb munkák pedig mellékletekként napvilágot is látnak a lapunkban. E viták és a külön megállapított dolgokról szóló felolvasások fogják a havi és vita-ülések anyagát képezni.

A vidéki kollégák részére rendezendő kiállítások és felolvasások tekintetében is történt megállapodás. Eddigi tervek szerint novembertől ápriliséig Pozsony, Szeged, Győr, Nagyvárad, Kassa és Kolozsvár városokban rendezünk kiállításokat, de ezeken kívül más városokban is, amennyiben ezt az ottani szaktársak kívánják. Anyagi szempontokból fontos ama határozat, hogy oly városokban, ahol kevés tag van vagy a fővárostól túlságosan messze esnek, rendezünk ugyan kiállítást, de felolvasót

nem küldünk, hanem a kiállított anyagról szóló tanulmányok kéziratát bocsátjuk ottani kollégáink rendelkezésére felolvasás céljából; esetleg egy ottani szaktársunkkal tartatjuk meg az előadást. Ilyen módon különben rendezhetünk minden nagyobb városban kiállítással kapcsolatos felolvasásokat akár havonként is, s az ilyen felolvasásokat már a szak egyesületi csoportok működésével is lehetne egybe kapcsolni. Nagyon örülnénk, ha vidék kollégáink – mint érdekeltek – hozzászólnának e tervhez, hogy a megvalósítást már az ő véleményük figyelembevételével eszközölhessük.

A karácsonyi ünnepek idejét felhasználja a bizottság egy országos nyomtatvány-kiállítás rendezésére. Egy nagyobb szabású nyomtatvány-kiállítás szükségességét már régóta érezzük, hogy végre tiszta képet alkothassunk a hazai nyomdászat fejlettségéről. Ez indított bennünket arra, hogy egyik legfőbb feladatunknak fogadjuk el egy nagy méretű kiállítás nyélbeütését. A terv megvalósításához szükségünk van első sorban a szaktársak, különösen a vidékiek erkölcsi támogatására oly irányban, hogy a nyomdájukban készült nyomtatványokat rendelkezésünkre bocsássák, s ily irányú támogatást várunk a főnököktől is.

Ez úgy különben is csak az előkészítés stádiumában van, s hogy mikép lesz megoldva, azt még előre nem lehet tudni. Magam részéről azonban szükségesnek tartom, hogy e kiállítás rendezésében nemcsak szorosán vett szakköröket kell bevonni, hanem fel kell hívni a hivatalos fórumokat is, hogy a kiállítás sikerét iparpártolási, művészeti stb. szempontokból előmozdítsák. Ilyen hivatalos körök volnának a kereskedelmi miniszterium, a technológiai és iparművészeti muzeum, valamint az Országos Iparegyesület is. Az e körök részéről való támogatást pedig úgy képném, hogy egyrészt anyagilag segíeyznék a Kört a kiállítás szervezésében, másrészt pedig hivatalos díjak, vagy más kitüntetések, oklevelek és érmeek stb. engedélyezésével és felajánlásával segítenék elő a kiállítás erkölcsi sikerét. Fontosnak tartom, hogy díjakat és más kitüntetések tüzünk a kiállító szaktársak részére, hogy ezáltal buzdíttassanak kiállításon való részvételre és már most készülhessenek, hogy ezáltal kellően vértvezve állhassanak ki a küzdő-

terre, s részt vegyenek egy nemesítő, önművelődésük fokozására serkentő versenyben, amilyenre példa még nem volt a hazai nyomdai ipar történetében.

Az országos kiállításról egyelőre csak ennyit óhajtok nyilvánosságra hozni, s azt hiszem, ez elég arra, hogy a kollégák tudják magukat mihez tartani.

Nagyjából ez volna a szakbizottság legközelebbi működésének programja, melyhez minden körülmények között ragaszkodik, s amelyet – hacsak valami katasztrófális esemény be nem következik – végre is fog hajtani.

Aki figyelemmel olvasta a fentieket, s csak valamennyire tisztában van a Kör anyagi helyzetével, önkéntelenül is fölveti a kérdést: miből fogja ezt a szakbizottság finanszírozni. Ez bizony nagyon súlyos kérdés, de azt hiszem, a választmány meg fogja találni az utat és módot, hogy a szakbizottságot anyagiak dolgában támogassa. Kell, a Kör létérdeke is így követeli, hogy keresse, és megtalálja azt az ösvényt, melyen haladva, kijutunk abból az örvényből, melybe nem a rossz gazdálkodás, hanem inkább a szaktársak illetőleg tagjaink részéről támasztott nagy igények teljesítése döntött. Adatszerűen bizonyítható, hogy az Évkönyv és Grafikai Szemle kiadása az illetékbevétel túlnyomó részét felemészti s a helyiség fentartására, az elkerülhetetlenül szükséges adminisztracionális költségekre, főleg pedig a vidéki kiállításokra és lapelőfizetésekre, alig jut valami.

Pedig szerintem ezek fontosságát és szükséges voltát sem lehet elvitatni.

A mult évről szóló zárószámadás adatait végignézve, azok egymáshoz való aránytalanságát az első pillanatra látjuk. A vidéki kiállítások és lapelőfizetések s főleg pedig a Grafikai Szemle kiadásai sehogy sincsenek arányban – fontosságukat tekintve – az Évkönyv kiadásaiával. Pedig ez így nincs rendjén s okvetlenül kell ez állapotokon segíteni.

Természetesen nem úgy, hogy az Évkönyvet megszüntetjük, bár ennek is volnának indokai, de ebben tagjaink jogaik csorbítását látnák és cserben hagynák a Kört. Az orvoslásnak szerintem más módját kell keresnünk. Életbe kell léptetnünk az alapszabályokat teljes egészükben, heti illetéssel, vidéki helyi csoport-

tokkal és az Évkönyvet nem szabad évenként, hanem csak valamivel hosszabb időközökben megjelentetni, s akkor ügyelni kell arra, hogy annak költségei ne legyenek oly nagyok, de a könyv mindamellettt azon a szellemi nívón maradjon, mint legutóbbi évfolyamai. Az alapszabályok életbeléptetését a szervezet és a Szakegyesület segítségével kell eszközölni – ez különben főleg a vidékre vonatkozik – olyképp: hasson oda a szervezet, hogy a szaktársak a Körbe belépjének és az önművelődés nagy munkájában intenzív részt vegyenek. Szükséges ez azért, mivel tudvalevőleg az utóbbi árszabály-tárgyalásoknál a bérminimum emelkedésének kérdésénél a főnökök fő ellenérve a szaktársak szaktudásának, képzettségének elégtelensége volt. Ez ellen az érv ellen nagyon nehéz volt a védelem s ha ez esetben nem is sikerült kellően megcáfolni, de igyekeznünk kell, úgy a Körnek, de a szervező bizottságnak is, hogy jövőben ily érveléssel a főnökök elő ne hozakodhassanak. Tehát a szaktársak szakmabeli ismereteit kell bővíteni, elméletileg és gyakorlatilag. Ez a célja a Körnek, mely az előbbiekre való hivatkozással joggal elvárja az előbb nevezett fórumoktól a legmesszebb menő támogatást.

A szakegyesületi helyi csoportok támogatása abban nyilvánulhatna, hogy helyiségeiket a Körnek átengednék kiállítások és felolvasások rendezésére és az esetleg szervezendő vidéki tanfolyamokat anyagilag is segítenék.

Ezek volnának nagyjából azok a teendők, melyekkel a Körnek életerőt lehetne biztosítani és a céljainak eléréséhez szükséges anyagiakat előteremteni.

Lezajlottak az árszabály-mozgalmak; nyolc évre a béke biztosítva van: most volna az ideje, hogy e nyugodalmas napokban önmagunk szaktudásának fejlesztésére nagyobb gondot s nagyobb áldozatokat fordítsunk, ha azt akarjuk elérni, hogy amikor a nyolc év lejárt, az életszükséglethez mért béremelést könnyű szerrel kivívhassuk azoktól, kik tőlünk a jó munkát, a kiváló, sokoldalú szaktudást megkövetelik ugyan, de annak fejlesztéséhez semmiféle áldozattal hozzá nem járulnak.

A szakismeretek terjesztése a Körünk feladata, vállalja is, eleget fog tenni feladatának, ha a szükséges anyagi és erkölcsi erők fölött rendelkezni fog. Ez pedig csak úgy lehetséges,

ha első sorban a szaktársak, másodsorban a szervezet és a Szakegyesület támogatásukat meg nem vonják, de minden erejükkel azon lesznek, hogy a Kör feladatainak mindenképpen megfelelhessen. Ez nemcsak a Körnek, de – és ezt hangsúlyozom – az össznyomdászságnak, a szervezetnek is elsőrangú érdeke.

Tehát tömörüljünk a Kör zászlaja alá, segítsük diadalra a szaktudás fejlesztésének lobogóját, hogy annak védelme alatt vértelve állhassunk csatasorba ellenfeleinkkel szemben, a létfenntartásért való nehéz és fárasztó küzdelemben.

Wankó Vilmos.

gyleveles nyomatok

Zoványi Jenő az Irodalomtörténeti Közlemények egyik régiebb füzetében kilenc darab egyleveles nyomtatványt közöl, melyek a kolozsvári belfarkas-utcai református templomban vannak felragasztva a szószék melletti padok hátára; ezek az egyleveles nyomtatványok tudós tanárok, lelkészek életrajzát tartalmazzák, mert »a jóknak jó emlékezetek megérdemli, hogy még a késő maradékoknak is szívekben felélesztetvén, a virtusnak utjára vezérlő égő fáklya gyanánt szolgáljon«. – Ami a nyomtatás évét és helyét illeti, Görög Ferenc a következőket jegyzi meg Zoványi közlésével kapcsolatban: Mindenik nyomtatvány végén megvan a nyomdász neve, a nyomtatás helye, mely mindeniknél Kolozsvár, és éve, mely a halálozás évével mindeniken összeesik, kivéve a Szathmár-Németi Sámuelét, melyet 1718-ban nyomtattak, ő maga pedig 1717 december 17-én halt meg; ez azt mutatja, hogy a kartákat nem nyomtatták rögtön, mint ma a gyászjelentéseket, hanem később. Nem érdektelen, hogy mintegy pótlásul ideiktassuk a nyomdász nevét, a nyomtatás helyét és évét, amint azokon a kartákon előfordul, melyeket Zoványi közölt: 1. Samuel Szathmar-Nemeti etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi. Anno 1718. – 2. Michael T. Csepregi etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi. Anno 1704. – 3. Michael Szathmár-Nemeti etc. . . . Michael Nemeti.

Anno 1689. – 4. Stephanus Pataki etc. Claudiopoli Impressus. Michael Szentyel-Veresegyházi. Anno 1693. – 5. Georgius Batai etc. Ex officina Nicolai Kis de M. Toth-falu. Anno 1698. – 6. Nicolaus Kis M. Toth-falusi etc. Claudiopoli excusum. Anno 1702. – 7. Michael Szathmar-Nemeti etc. Claudiopoli Impressus. Samuel Pap Telegdi. – 8. Peter Kovasznai etc. Claudiopoli. Michael Szentyel-Veresegyházi. Anno 1673. – 9. Stephanus Tolnai-nál a nyomtatvány vége le van szakadva s így itt nincs meg az évszám s a nyomdász neve.

Azért is érdemes ezeket közölni, mert megtudjuk a XVII–XVIII. évszázból néhány kolozsvári nyomdász nevét, kik között ott találjuk a világhírű M. Tótfalusi Kiss Miklóst is; az ő nyomdájából való a Batai Gy. kartája.

Pécsvárosi Ujdonságok

Pécsi Hírlap címen új napi lapot alapított Pécssett egy radikális érzelmű polgárokból alakult társaság, mely a Pécsi Lapkiadó R.-T. címet viseli. A lap előállítására Taizs József pécsi nyomdatulajdonos segítségével külön nyomdát rendeztek be olyképpen, hogy a szükséges gépeket és betűket Taizs József a saját nyomdájából adta kölcsön. A nyomda tulajdonjoga tehát Taizs Józsefé volt, míg a a személyzetet a lapkiadó társaság fizette. E közösügyes állapot aztán a lefolyt árszabálymozgalom alkalmával konfliktusra adott alkalmat, amennyiben a lapkiadó társaság elfogadta az új árszabályt, viszont a nyomda tulajdonosa – a többi nyomdatulajdonossal kötött egyezés értelmében – a nyomda üzemét, mely csupán a lap előállítására szorítkozott, beszüntette, s a helyiséget lezárta. A kiadónak volt tehát személyzetük, de nem volt nyomdájuk, a nyomdatulajdonosnak meg volt ugyan két nyomdája is, de nem volt személyzete. Némi huza-vona után a lap nyomdája még a sztrájk első hetében ismét megkezdte működését, amiből különböző pörök támadtak volna. Hogy ezt elkerüljék, a lapkiadó társaság megváltotta a nyomda tulajdonjogát is, s így

az most már más munkák elvállalására és készítésére is berendezkedett. A lapkiadó társaság elnöke Pain Emil gyógyszerész, igazgatója Hajdu Gyula dr. ügyvéd, a nyomda pedig a »Pécsi Hírlap nyomdája« címet viseli.

Kinek a dolga a kilövés?

Értve alatta a formák kilövését.

A szedő szaktársak szerint a gépmesteré!

A gépmester szaktársak szerint a szedőé!

Foglalkozni kell tehát a kérdéssel: kié is tulajdonképpen ez a munka, mert lehet az egyiké ép úgy, mint a másiké. Egyik nyomdában a szedő vagy tördelő kötelezettsége a kilövés, máshol a gépmestereké, de a legtöbb nyomdában még mindig vitás: kinek dolga a kilövés, kinek kell tudnia kilőni, kinek érdeke a jó kilőni-tudás?

Régebben, mikor még a kézi sajtó volt a nyomdai termelő eszköz, mikor még a nyomónak, később a gépmesternek írni-olvasni nem kellett tudnia, akkor talán igazuk volt a nyomónak, illetőleg a gépmestereknek abban a nézetükben, hogy a kilövés a szedőt illeti, de ma ez az igazság elvész az elmúlt idők homályában.

Gyakorlati szempontból figyelve e kérdést, csak arra az eredményre juthatunk, hogy e munkához a gépmesternek ma több köze van, mint volt azelőtt, ennél fogva ma jobban áll érdekében, de módjában is a kilövés összes módozatait jól elsajátítani, mint a szedőknek.

Mondom, a gépmesternek jobban áll módjában a kilövést elsajátítani, mint a szedőnek, s a kilövés sok változatosságát csak a gépmester ismerheti.

Így például az olyan szedő, ki életében sohasem volt más, mint lap- vagy pakétszedő, ki sohasem készített el önállóan egy formát: vajjon hol, de minek is tanult volna kilőni? Hiszen csak a tördelő végezte ezt a munkát, de megeshetett, hogy a tördelő is »elúszott« a kilövésnél, mert nem ismerte a gépmester »kilövési bogarait«.

De hát miért nem ismerte ő ezeket?

Azért, mert a szedő meg a tördelő pusztán csak a hagyományos sablonok és megszokott sémák szerint tud kilőni, melyektől pedig a gépmesternek sokszor úgy a könyvkötőre, mint a saját munkájára avagy a gyorsajtóra való tekintettel el kell térnie.

A könyvkötőre való tekintettel azért kell sokszor eltérni a régi sémáktól, mert a könyvkötő sok helyt géppel végzi a hajtogatást és a géphajtogatás tudvalevőleg csak akkor pontos, ha kilövéskor figyelemmel voltak a hajtogatató gép »anlag«-jára, illesztékére, és a gyorsajtó-illesztéke, valamint az oldalak állítása az első papírtörés szerint történt.

Figyelemmel kell lenni a könyvkötő munkájára azért is, mert sokszor 1–4 ívet meg a fél s negyed íveket a könnyebb fűzés vagy varrás végett »egymásba dugják«, míg a folytatólagos kilövésnél ez nem volna lehetséges, hanem vagy oldalról kellene a könyvet átfűzni vagy átűtni, ami a rendes margók rovására menne, vagy viszont a cérnavarrásnál éppen négyszer annyi varrni valót adna, mint egymásba dugdosva. Ismét vannak formák, melyek fél, negyed, nyolcad ívben stb. kombinálva lesznek együttesen kilőve, hogy ezáltal kevesebb forma, és így kevesebb nyomtatni való legyen.

Az ilyen dolgokról a szedőnek rendesen nincs tudomása előre, azért aztán az újrakilövésnél »elúszik« s az úszás következménye rendesen az ellőtt forma. De ha el van löve a forma, ki issza meg a baj levét? Csak a gépmester, kinek rendesen a már elkészített egyengetést el kell dobnia, és a formát újra zárnia. Tehát éppen azért érdeke a gépmesternek, hogy tudjon kilőni és a kilövést ne bízza szedő kollégájára, s ha ez már kilőtte is a nyomtatandó formát, addig ne fogjon a záráshoz, míg annak helyességéről meg nem győződött. Csekély munkát igényel ez az ellenőrzés és sok kártól, meg kellemetlen munkától kiméli meg a gépmestert és a nyomdát.

Vannak aztán ismét olyan formák, amelyeket a gyorsajtóra vagy papirosra való tekintettel lehet és kell kilőni. A gépre való tekintet alatt értendő az, hogy különösen a régibb gépeknél a nyomóhengernek közepe be van horpadva, »gyengébb«, vagy egyik-másik cylinderhelyen a gépben felejtett szer-

számдарabok, menet közben kihúzódott és a formára került nagyobb betűk vagy alapjukról leszakított klisék emlékeként horpadások vannak, mely horpadásokat sok esetben kilövési manőverrel el lehet kerülni s az egyengetést ezáltal könnyebbé tenni. Viszont más gépeknél a földó hengerek, a festékdörzsölési szerkezet vagy a kikopott festéktartó nem mindenkor pótolható defektusait el lehet kerülni a helyes és célirányos kilövésrel, ami különösen illusztrált formáknál fontos, tekintetbe véve azt, hogy egy tizenhatos formát nyolcféleképpen lehet elhelyezni a gépben, a nélkül, hogy az rosszul lenne kilőve, és mindamellett csak négyféle elhelyezési módnál kell a hajtogatást változtatni.

A papirosra való tekintetből történő kilövésnél rendesen akkor kell a szokásos kilövésektől eltérni, ha a nyomtatandó papiroson a szedés másként elhelyezve többet ad ki, vagy jobban fölhasználható hulladék marad.

Más esetben meg a kilövésnek, illetőleg a szedés elhelyezésének a papiros és a gyorsajtó nagyságára való tekintetből kell történnie; áll ez akkor, midőn kis formákat nagy gépben nyomtatnak és az négyszer, nyolcszor vagy pláne tizenhatszor megy. Tabella- és harántos szedések kilövése teljesen a gépmester tetszése szerint, többféleképpen történhetik, míg takarékpénztári könyvek, tömbök, raszterek, átíró-könyvek stb. kilövéséről sehol sem jelent még meg eltanulható séma, és szintén a gépmester szaktudásától függ, hogy helyesen és jól legyen kilőve a forma, vagyis a szedés elhelyezve, úgy hogy egyszermind a könyvkötő munkája is figyelembe legyen véve.

Viszont vannak formák, melyek még a szekrényben fekszenek, mikor jó lenne, ha már ki is volnának nyomtatva. Így például egyes folyóiratoknál az oldalakat egyenként adják le, és a kilövés dolga egyesegyedül a gépmesterre vár, mert a szedő a zárás idején még erősen »kanalazik«.

Vagy ha rendes tizenhatos hajtogatásra harminckettesben lesz nyomtatva a mű: ismét másféle a kilövés; a forma ilyenkor kétszer tizenhatos harántban áll, minek helyes és jó elhelyezését egyedül a gépmester ismerheti, s elhelyezését a szükség szerint nyolcféle változtatban eszközölheti.

Vannak ismét esetek, mikor a szedő nem is látja a nyomtatásra kerülő formát, vagyis mikor stereotíplapok kerülnek kilövésre, illetőleg nyomtatásra. Itt bizony éppenséggel nincs mit keresnie a kilövés körül a szedőnek. Vagy a rotációs gépeknél való kilövés nem-e egyedül a rotációs gépen dolgozó gépmester speciális tudománya?

Van aztán más ok is arra, hogy a gépmester tudjon mindent kilőni s csak ő egyedül lőjön ki minden formát. Ez az ok a legtöbb nyomdában uralkodó deszkahiány. Hány és hány nyomda van, ahol a nyomtatásra váró formát porte-pagera teszik, és ugyancsak azon viszik a gépekhez. Ilyenkor azután a ház, az udvar vagy pláne az utca másik végéről megy a szedő a géphez, hogy a gépmester számára a formát kilőhesse; az eredmény aztán akárhányszor az, hogy a forma rosszul van kilőve, pedig a nyomda a munka által is mérlegelendő gazdasági érdeke az volna, hogy ily »távgyaloglások« és helytelen kilövések ne történjenek.

Hogy a kilövés helyességeért való felelősség kié: más lapra tartozik. Semmiesetre sem lehet a gépmesteré, hanem egyedül azé, aki a revíziót olvassa, vagy akinek utasításait kilövéskor figyelembe kellett vennie.

Summa summarum: a kilövés legyen a gépmester vagy nyomó dolga, s ez tanuljon, ez tudjon kilőni; a kilövés legyen a gépmester egyszerége, de a felelősség egyedül csak azé, ki revíziót olvas, vagy aki utasítást ad a kilövés mikéntjére. *Falstus Éde.*

Hírlap-különlegesség

Hogy a koldusok szervezkednek s úgyszólván céhet alkotnak, az ismeretes, de hogy a koldusok érdekeit szolgáló hírlap is van, az bizonyára kevesek előtt van tudva. Pedig Párizsban van egy ilyen ujság, amelyet erősen olvasnak, mert Párizs összes koldusai hűséges előfizetői. Ez az ujság hetenként egyszer jelenik meg, nem foglalkozik politikával, még szépirodalommal sem. Egyszerűen következő tartalmú híreket közöl: »Madelaine-templom.

Kedden délben nagy esküvő. Két millió frank hozomány.« »A Notre-dame-templomban szerdán délután 4 órakor X. grófné unokájának keresztelője.« »Csütörtökön délután 2 órakor temetik Y. bárót a St.-Martin-templomból.« »Nagy fogadás Z. hercegnőnél, Avenue du Bois de Boulogne, délután 4–7 óra között.« Ezeket a »híreket« tudomásul veszik a koldusok s a jelzett napokon seregestül jelennek meg a kijelölt helyeken, ahol mindig kapnak valamit, mert a franciák úgy örvendetes családi eseményeknél, mint gyász eseteknél bőkezűen és igen szívesen adakoznak a szegényeknek.

Egy festékgyár pályázata

A Berger és Wirth nyomdafestékgyár németországi gyára részére nemzetközi pályázatot írt ki oly eredeti rajzra vagy festményre, mely alkalmas a nyomdafestékgyár reklám-céljaira. A tervezetek lehetnek plakátok, festék-mintalapok, könyvborítékok, szaklap-mellékletül használható reklám-nyomtatványok, hirdetések. A tervezetek lehetnek ki nem dolgozott vázlatok is, amennyiben azonban ilyenek díjjal tüntettetnének ki, utólag minden ráfizetés nélkül reprodukcióra alkalmasan kidolgozandók. A rajz vagy festmény kiviteli módja, nemkülönben a nagyság és alak, valamint a grafikai szakból és a festékgyártásból merített motívum, mely esetleg humoros is lehet, teljesen a tervező művész izlésére van bízva. A mindenesetre jól olvasható szöveg a következő legyen: „Berger & Wirth Farbenfabriken Leipzig.“ Felhasználható még esetleg a gyár védőjegye is, melyet bárkinek szívesen megküld a gyár, továbbá a fiókgyárak felsorolása, és pedig: „Filialfabriken: Amsterdam, Berlin, Barmen, Budapest, Florenz, London, New-York, Paris, St.-Petersburg.“ Bármely szöveg alkalmaztatnék is, a tervező németül szövegezzé, mert a nyomtatványok a németországi gyár használatára vannak szánva. A tervezetek legkésőbb ez évi október hó 1-ig küldendők be jelígyés levél kíséretében, mely lezárva a tervező művész nevét és lakcímét foglalja magában. A tervezetek ugyanazon jelígyével

ellátva postán küldhetők. Az összes díjak, melyek mindenesetre szétszétásra kerülnek, 2000 márkát tesznek, még pedig az első díj 1000 márka, a második díj 500 márka, a harmadik díj 300 márka, a negyedik pedig 200 márka. A gyár fentartja magának a jogot, hogy a díjat nem nyert pályázatok közül is a neki alkalmasat megvehesse. A bíráló bizottság a következő urakból áll: Dietz Gyula, a müncheni kir. műipariskola tanára; Honegger M. akadémiai tanár Lipcsében; Seliger M., a lipcei kir. akadémia igazgatója; Steiner-Prag H. akadémiai tanár Lipcsében és a gyár tulajdonosa. A bírálat eredményét annak idején közölni fogjuk.

Régi magyar könyvtárak

Nagy kulturális hátramaradottságunk mellett is szép számmal voltak hajdanában magánkönyvtárak hazánkban. Főképpen a renaissance idejebeli szellemi mozgalmakkal függ össze ezek alapítása.

Ezt megelőzőleg csak a szerzetesrendek között találunk kiválóbb könyvgyűjtőket. Előkelő szerepet vitt ezek sorában a pécsváradi monostor, amelynek Szent István királyunk is ajándékozott harminchét könyvet.

A bakonybéli apátságna is jelentékeny könyvtára volt, nemkülönben a pannonhalmi is. Szent László egy 1093-ban kelt okiratában felsorolja az utóbbinak kéziratkészletét, és hetvenkét kötet kódexről emlékezik meg.

Az egyes könyvbarátok közül kiválik Szent Gellért püspök, akiről azt állítják, hogy egyetlen könyv megszerzése végett képes volt Palesztinába utazni. Gutkeledi Vid pediglen 1263-ban egy bibliáért a Mura melletti birtokát és Somogy vármegyében a Lapoc helységbeli részbirtokát adta kárpótlásul a csatári monostornak.

A zágrábi káptalannak volt egy ezüstbe kötött régi könyve, amelyet e káptalan tizenötödik századbéli könyvlajstroma szerint maga Szent Lukács evangelista írt volna. (»Item liber evangeliorum mani sancti Lucae evange-

liste utasseritur scriptus, puro argento copertus figuras Crucifixi et Beate Marie virginis continens.«)

Minden időkre kiható nevezetességű könyvtárunk volt azonban a Korvina, amit Mátyás királyunk alapított, s aminek fönmaradt pompás kiállítású példányait még ma is csudálja a világ.

A Korvina rendes könyvtár volt, rendes hivatalnokokkal s kényelmesen berendezett dolgozóteremmel, melyben nagynevű idegen tudósok is gyakran megfordultak.

Országos színezete is volt a Korvinának. 1490 június 17-én az országnagyok szerződést kötöttek Korvin Jánossal, lelkére kötve, hogy az ország díszére alapított könyvtárt kiürítettetni ne engedje, hanem az összes könyveket ott őriztesse. Annyit azonban megengedtek neki, hogy némely könyveket a prelátusok és zászlós urak tanácsával és fölülvizsgálatával a maga használatára kivehessen.

A Korvinára Miksa császárnak is nagyon fájt a foga. Cuspinianust öt év alatt huszonnégy ízben küldte Ulászlóhoz, hogy a gyűjteményt az 1494-ben alapított bécsi császári könyvtár számára megvegye.

Jellemző különben e könyvtár nagy értékére, hogy maradványaiért még jóval később is harmincezer forintot kínált Pázmány Péter hercegprimás a töröknek, de nem kaphatta meg azt tőle.

Híres könyvtára volt ez időtájt Vitéz Jánosnak is. E könyvtár maradványaiból Fraknoi Vilmos 1878 óta egész sereg kódexet mutatott be.

Kinizsi Pálné Magyar Benignának 1494 körül egyenesen megrendelésre készült egy imádságos könyve, az úgynevezett Festetich-kódex, amely a legfényesebb magyar kézirat.

Híres könyvtár volt a Janus Pannoniusé is, melyről Vespasiano Bisticci azt mondja, hogy minden tudományzsból megvoltak benne a legkitünőbb munkák.

A Zrinyi-család könyvtára nagyszabású volt. Főként Zrinyi György horvát bán és Zrinyi Miklós a költő szaporították. Előbb Szentllonán őrizték, a családi sírbolt mellett, a csáktornyai várhoz egy kis negyedóránnyira, azután Zerin várban, végre Csáktornyan. A gyűjtemény, amelyet Toll Jakab duisburgi egyetemi tanár kora egyik nevezetesebb magán könyv-

táraként dicsér, a nagynevű család kihalása után elkallódott. Egyes darabjai ma a cseh- és morvaországi könyvtárakban találhatók. Ismertetését – Zrinyi Miklós katalógusa után – Toldy László adta »Szlaha László és a Zrinyi-könyvtár« (Budapest 1880) című kis művében.

Thurzó György nádor is nagyban gyűjtötte a könyveket. Könyvtárából – főképp a Jankovich gyűjteményével – sok becses darab került a Nemzeti Múzeum birtokába.

Könyvei rendszeren borjú- vagy disznóbőrbe vannak kötve; táblájukon a tulajdonos nevének meg címének kezdőbetűivel: G. T. P. R. H. (Georgius Thurzó, palatinus regni Hungariae.)

Híres könyvtáraik voltak még a Rákócziaknak, Telekieknek, Rádaiaknak, Apponyiaknak, Széchenyieknek stb. A magán könyvgyűjtők között később legnevezetesebb lett Jankovich Miklós. Gyűjteményét, melyben százezernél több nyomtatvány, kétszáz kódex, hatezer okirat, háromezer érem s több ezer magyar műipari vagy történeti becsű régiség volt, a nemzet százhuszonötezer forintért vásárolta meg a Nemzeti Múzeum számára.

Hazai könyvtáraink legnagyobbjai: az egyetemi meg a múzeumi könyvtárak, egyenkint körülbelül háromszázezer kötettel; a tudományos akadémiáé közel kétszázezerrel; a pannonthalmi főapátságé százezerrel. Ötven- és százezer közt van a kötetszáma még vagy tíz-tizenkét – jobbára vidéki – könyvtárnak.

Olvasztott fa mint alaplemez

Bizonard francia vegyész kitalálta, hogyan kell a fát megolvasztani. Ez a találmány tudományos nézőpontból is érdekes, de az ipar terén nagy változásokat hozhat létre, mivel az olvasztott fát könnyen lehet különbözőképp mintázni. Már olvasztott fából való betű-típusokat is készítenek nyomdák számára a gyorsan kopó ólombetű helyett, mely utóbbi a vele dolgozók egészségét megtámadja, rohamosan terjesztve a tüdőbetegségeket. Amint állítják, az olvasztott fának a ned-

vesség nem árt, sőt a tűz is alig; minden olvasztott fa lényegileg egyforma, bármely fanemből való legyen is. Vasuti sínt, kocsi-kereket is öntöttek olvasztott fából s a kísérlet eredménye meglepő. A kocsi járása zajtalanabb, súrlódása állandó és kopása kisebb, mint az acélsíné vagy acélkeréké. Egy ideig azonban még a jövőé marad a találmány haszna, mert a most ismert olvasztási mód sokkal drágább, semhogy a vasat ki tudná szorítani.

Megpróbálkoztak immár azzal is, hogy az olvasztott fát alapnyomati lemezképpen is használják, s tényleg, olyanforma használhatóságúnak mutatkozott, mint aminő a celluloid. Drágasága azonban egyelőre aligha enged meg a szélesebb körű alkalmazását.

Egy kis hozzászólás

A Grafikai Szemle júliusi számában közölt, a lap mellékleteiről szóló bírálati jelentés egyik passzusa – egy vidéki melléklet kapcsán – a Kör iránti indolenciával vádolja meg a vidéki szaktársakat, s ennek tulajdonítja, hogy mostanában oly ritkán találkozunk lapunkban vidékről származó mellékletekkel. Szóvá teszi továbbá azt is, hogy a mellékletnek szánt és bemutatott dolgok oly drága papirosra voltak nyomtatva, hogy a nagy költség miatt nincs a Kör abban a helyzetben, hogy azokat reprodukálhassa.

Vegyük először az indolencia vádját.

Hogy a vidéki szaktársak közt a szakirodalom irányában pár év előtt megnyilvánult lelkesedés a közönynek kezd helyet adni, azt tagadni nem lehet. De mi okozza ezt? Ezt könnyen megmagyarázhatjuk magunknak, ha megfigyeljük, hogy milyen körülmények között »kezdik ki« a szaktársak a kezükbe kerülő szaklapot. Az én megfigyeléseim eredménye az, hogy a legtöbb szaktárs legelőször a mellékleteket szemléli meg, s ha már azok nézésével félig-meddig betelt, akkor jön sorra a szellemi rész. Természetesen minél több a melléklet, annál tovább tart ez az úgynevezett gyönyör; s mennél tovább tart a gyönyör,

annál több meglepedést vált ki az emberből.

A Kör a vidéki szaktársak közt pár év előtt jelentős hódítást tett s ezt nézetem szerint annak tulajdoníthatja legfőképpen, hogy hivatalos lapja meglehetősen számban közölt mellékleteket. E nézetem a közvetlen tapasztalaton nyugszik. 1892 óta vagyok tagja a Körnek. Amikor beléptem a Körbe, sikerült még egy pár szaktársat tagul megnyerni a Körnek, kik tagjai maradtak mindaddig, míg a Kör hivatalos lapja hozott mellékleteket is. Ahogy a lap abban hagyta a mellékletek rendszeres közlését, úgy lassacskán elmaradtak a tagtársak mellőlem s csak magam maradtam – mint mondani szokás – magnak. Mikor később a lap ismét kezdett mellékleteket hozni, ismét sikerült egy kis gárdát szerveznem, kik a Kör zászlaja alá sorakoztak... A nóta vége azonban ugyanaz lett ami előbb: amint a mellékletek elfogytak, elfogyott a gárda is...

Jött azonban 1907! Ez évben újra megkezdte a Grafikai Szemle a mellékletek rendszeres közlését, elvül tűzvén ki, hogy lehetővé teszi minden beküldött dolog közlését, ha csak az a kitűzött célnak valamiképp is megfelel. S e rendszer igen jól bevált, értem a vidékre nézve. Jöttek a mellékletek a vidékről s szaporodtak a vidéki tagok is szép számmal. Példa rá a legutóbbi évi pénztári kimutatás, mely szerint az évi bevétel egy harmadrésze vidéki tagok részéről folyt be. Ez pedig elég tekintélyes szám, ha tekintetbe vesszük, hogy a vidéki tagoknak a Kör által nyújtott kedvezmények egy részének – mint szakfelolvasások, tanulmányi kirándulások, társas összejövetelek, körhelyiség, szakkönyvtár s szaklapok stb. – csak a hírével kell megelégednie.

S most jön az újabb reakció. Ennek okára – a fentebb elmondottakat figyelembe véve – könnyen rájövünk: fogy a mellékletek száma, fogy az érdeklődés is. S mi okozza a mellékletek kevesbedését? Hát – ez már többek nézete – a díjazás rendszerének helytelen volta, no meg a szigorúan alkalmazott kritika!

A díjazásra vonatkozólag sérelmesnek tartják, hogy a leadott mellékletek – legyenek azok a fővárosi nagy nyomdák produktumai, vagy pedig valami vidéki kis nyomda szerény munkái – egyforma elbírálás alá esnek, holott hogy hasonlattal éljünk: az egyik mű

»biborban-bársonyban született, míg a másik tán szerény szalmafüdeles viskóban látta meg a napvilágot«, más szóval: az egyik munka készítőjének minden alkalom megvan a tanulásra, minden technikai eszköz megvan munkája kivételére, míg a másik munka készítőjének majd mindent nélkülöznie kell; a fővárosi munka készítője járhat muzeumba, könyvtárakba, kiállításokba, tanműhelyekbe stb. és a kor színvonalán álló ujabbnál-ujabb betűöntődei anyag áll rendelkezésére... Vele szemben a vidékinek talán összes studiuma egy-két szaklap, a technikai eszköz pedig ha nem is özvönvíz előtti, de nem is mindig a legmodernebb anyag, az is az ismert recipe szerint beszerelve: mindenből egy keveset... Ily körülmények között a vidékieknek kevés kilátásuk van a pálma – már mint a kitűzött díj – elnyerésére, hát inkább csöndben maradnak és nem pályáznak.

Ezen – nézetem szerint – úgy lehetne segíteni, hogy a mostani harminckoronás díjat kétfelé osztanák, és csinálnának egy húszkoronás díjat meg egy tízkoronás díjat, kimondván egyszersmind, hogy a második díj minden körülmények közt kiadatik, még pedig ha az első díjat fővárosi munka nyerte meg, akkor a másodikat vidéki kapja s viszont megfordítva is: ha az első díjat véletlenül vidéki nyerte el, úgy a második okvetlenül fővárosinak adandó.

Ami pedig a szigorú kritikát illeti, arra nézve az általános kívánalom, hogy a bíráló bizottság tagjai mint *betűszedők* alkossák meg véleményüket – s ne mint *rajzoló-művészek* – az eléjük kerülő nyomtatványra vonatkozólag.

S ha már az a véleményük, hogy a bemutatott nyomtatvány úgy amint van: rossz, hát adjanak arról is véleményt, hogy hol kell rajta javítani, hogy az jó legyen. Nem pedig csak kimondani, hogy a beküldött nyomtatvány mellékletül nem alkalmas, mert hibás a szedése vagy a térelosztása vagy a színezése, s ezzel pont. Hogy aztán hogyan lenne helyesen megcsinálva a dolog, azt talányképpen adják föl az illető munka készítőjének. Mert hát a jó műtő orvos először csak vág ugyan, hanem aztán gyógyít is...

A drága papiros ellen támasztott kifogás nem állja meg a helyét, mivelhogy rendszerint olyan papirosra küldik be az úgy-

nevezett korrekturát, amilyenre a megrendelt példányszám nyomtatva volt vagy lesz. Ha a papír drága, lehet helyette olcsóbbat venni. Sőt leghelyesebbnek tartanám főleg kisebb alakú nyomtatványoknál, ha a szükséges példányszámhoz a Kör küldené meg a megfelelő mennyiségű papirost már a kellő nagyságra megvágva. Ez az eljárás mindössze — öt kilóig terjedő postacsomagot véve alapul — 72 fillérébe kerülne a Körnek a többi költségen kívül, de csak esetleg, mert meglehet, hogy a Kör olcsóbban jut hasonló minőségű papiroshoz, mint az illető nyomda, hol a kérdéses melléklet készül.

Végül még egy magyarázat. A kis alakú mellékletekből jó lenne esetleg kettőt is egy ívre felragasztani, hogy ne kelljen annyi üres papirost adni. Itt is volna tehát pár fillér megtakarítás.

Fiedler Károly.

* * * * *

A fenti hozzászóláshoz bátorkodom én is egyet-mást hozzáfűzni.

Tény az, hogy a vidékről ezelőtt is, de most is olyan nyomtatványokat ajánlanak fel mellékletül, melyeket erre a célra nem lehet felhasználni. Hogy miért: annak mindig más és más az oka. Egyeseket szedésük miatt kellett elutasítani; tudni való, hogy a t. vidéki szaktársaink abban a téves hitben élnek, hogy csak az az értékes, műbeccsel bíró melléklet, melyet szedője verejtékes munkával szedett meg; azokra a bizonyos lénia-labirintusokra célok, amiket oly gyakran láthatunk vidéki nyomtatványokon. Az ilyfajta szedés már nem felel meg a mai fejlett és puritán, de nemes egyszerűségű munkákhoz szokott kornak. Az ily nehéz, verejtéktől szagos munkákat tehát fentiekre való tekintetből utasítottuk vissza, másokat viszont azért nem fogadhattunk el, mert egyszerű voltuk mellett semmi eredetiséget nem tapasztalhattunk rajtuk, már pedig az egyszerű technikájú mellékletek csak akkor érik el a kívánt hatást s akkor tekintetnek értékes munkáknak, ha azok minden egyszerűségük mellett bizonyos fokú eredetiségre való törekvésről (szín, szedés stb. dolgában) tesznek tanúságot.

Tény az is, hogy a vidéki munkák papirosa rendszeren valami drágább fajta papiros; míg sokszor megesik, hogy e miatt nem sikerül

e munkát leközöltetni. Lapunknak nagy a példányszáma s Körünk anyagi helyzete nem engedi meg, hogy papirosra sokat költsünk. Az a terv, hogy ily esetekben mi küldjünk papirost: meg nem valósítható, mert ezzel hátráltatók a munka *továbbnyomtatását*. De sokszor a munka technikai kivitele sem tűri meg a papiros változtatását; pl. a színezés miatt nem lehet papirost változtatni, mert esetleg a színezés jó lehet az eredeti papiroson, de egész más képet ad egy más papiroson, ami a munka sikerét kockára teszi.

Mi mindig szívesen közöltük s közölni fogjuk ezután is a mellékletnek szánt vidéki nyomtatványokat, ha azoknak műértéke megéri a hozott anyagi áldozatokat.

A mellékletek kevés voltának kifogásolása jogos volna, ha Körünk anyagiakban fényesen állana, de a mai szűkös viszonyok közt nem lehet több mellékletet adnunk; amit adunk: az jó, arról lehet tanulni ifjúnak-öregnek egyaránt s ez a cél. Ne legyen sok, de rossz melléklet, de érjük be a kevés jóval is.

Egy dolgot azonban le kell szögezmem. T. i. a t. vidéki szaktársak sokat követelnek a Körtől, amely bizony a vidékre alaposan ráfizet.

Igaz, hogy a vidéki kollegák lapunkon és évkönyvünkön kívül kb. évenként csak egyszer kapnak nyomtatvány-kiállítást, de nincs igazuk, ha arról panaszkodnak, hogy ez őket nem elégíti ki. A legtöbb vidéki várossal úgy vagyunk, hogy évenként nem folyik be oly összegű tagdíj, amennyibe egy ily felolvasással kapcsolatos kiállítás kerül, de viszont e miatt még mi nem panaszkodnánk, ha az ily alkalmakkal járó áldozatokat a vidéki szaktársak legalább annyira becsülnék, hogy a kiállítást megsejmelnék és a felolvasást meghallgatnák.

Reméljük, hogy a legközelebbi időben a helyzet javulni fog. Lássák be a szaktársak, hogy havi 60 fillérért nem lehet minden vágyukat kielégíteni, különösen nincs meg a mód arra akkor, amidőn a t. tagok sokat követelnek a Körtől és illetteikkel rendszeresen hátralékban maradnak.

Egy más cikkemben különben megjelöltem ama irányt, melyen haladva, bizonyos mértékben rendezett viszonyokat lehetne teremteni minden téren.

☞ Fiedler szaktárs a díjazás mértékét hely-

teleníti és a 30 koronás díjat ketté akarja osztani.

Ez nem volna helyes. Volt már rá precedens és így fog tenni a bizottság a jövőben is, hogy ha egy vidéki, legalább megközelítőleg abszolút becsű munka szembe kerül egy fővárosi abszolút becsű munkával: számításba fogja venni vidéki mesterszedő szaktársaink nehezebb helyzetét és a vidéki munka készítőjének ítéli meg a díjat.

És helytelen volna az is, ha kimondanák, hogy a díjat okvetlenül kiadjuk. Két évvel ezelőtt is így volt, s megesett az a fura véletlen, hogy teljesen értéktelen munkák küldettek be mellékleteknek és a bizottság nem akarta a lelkiismeretét azzal a ténnyel megterhelni, hogy a díjat egy arra nem érdemes munkának ítélje oda, hanem úgy határozott, hogy a jutalmazástól ez esetben eltekint.

Csupán ennyit óhajtottam reflektálni Fiedler szaktársam cikkére, s reflexiómat annak a ténynek a konstataálásával végzem, hogy tagjainknak is, de a Kör vezetőségének is vannak jogos panaszai és ezek orvoslást csak akkor nyerhetnek, ha kölcsönösen megértjük egymást. Lássák be a t. tagtársak, hogy a szűkösen befolyó tagdíjakból nem telik fényes kiállítású évkönyvre, Grafikai Szemlére, kiállításokra, tanfolyamokra stb.-re. Ha ezt elismerik, s azon lesznek, hogy a Kör hivatásához szükséges anyagi erő rendelkezésére álljon a vezetőségnek: kívánságaik teljesülnek. *I. titkár.*

Gutenberg-figurák

A nyomdászattörténelem igen érdekes momentumai azok a kutatások, amelyek a nagy föltalálóra vonatkoznak, és amelyek alapján egész sereg Gutenberg-kép látott napvilágot. Igen ám, csak hogy ha a nagy nyomdásztársadalom minden rétegéből összeszednők a Gutenberg-képeket, nem hiszem, hogy két egyforma vonásút lehetne közöttük találni, nem számítva természetesen a betűöntők csinálta sokszorosítványokat. Annál föltünőbb a dolog, mert a Gutenberg-képek használata

ujabban annyira divatba jött, hogy alig képzelhető el nyomdász számára készülő vagy nyomdászról szóló nyomtatvány, amelyen ott ne ékeskednék nagymesterünknek »hiteles« arcképe.

Erről a hitelességről szeretnénk elmondani néhány szót.

A könyvnyomtatás történetét kutató tudósok közül senki sem tud Gutenbergről arcképet fölmutatni, mert hiszen természetes dolog, hogy az arcképfestetés az akkori időkben is jelentékeny összegbe került, s amennyiben a szerény viszonyok közt élő Gutenberg hébe-korban hozzá is juthatott egy kis pénzecskehez: sokkal fontosabb, az egész emberiség javát előmozdító célokra használta ő fel azt.

No meg aztán a hiúság teljességgel hiányzott Gutenbergből. Bizonyítja ezt az is, hogy egyetlen nyomtatványán, még a Katholikon híressé vált kolofonjában sem nevezi meg magát, amit Schöfferek kihasználva, ki is akarták ragadni a föltalálói pálmát a kezéből.

A csöndes, elvonult munkálkodás nem is irányíthatta rá az akkoriban élt néhány német képírónak a figyelmét. Fényképészet pedig a mai értelmében még nem volt. Gutenberg halála előtt tíz esztendővel ugyan a híres festő *Leonardo da Vinci* rájött ugyan a fotográfia némely sarkalatos alapelveire, aminek nyomán azonban csak négy évszázaddal később sikerült a francia *Daguerre*-nek gyakorlatias értékű eredményt elérnie.

Tehát a mostanáig készült szép számú Gutenberg-kép csupán következtetések meg tapogatódzások nyomán készülhetett. Tudták például, hogy milyen volt akkoriban a mainzvidéki patriciusok öltözködése, szakáll- s hajviselete; ezt hiven lekopizálták, de már az arcvonások megjelenítését illetőleg egyedül a művészi fölfogás és elképzelés volt az irányadó. Ez tehát az oka annak, hogy ahány Gutenberg-képet látunk, annyi-féle arcvonású az.

Két szorgalmas német Gutenberg-kutató, *Scherbath* és *Schenk*, különösen érdekes dolgokat tud Gutenbergről kimutatni, de magát az arcot illetőleg a legalaposabb kutatások árán sem sikerült valamit megtudniok.

Már most fölmerülhet az a kérdés: vajjon nem volna-e jó a most forgalomban levő

Gutenberg-képek valamelyikében mint »hiteles«-ben megállapodni, mert hát mégis csak furesa valami az, hogy például a mainzi szobor egészen más arcot mutat, mint a bécsi, s a *leendő* magyar szobor valószínűleg megint más arcvonású lesz.

Szabó István.

Beméltetések a betűről

(II.) A berlini *Westheim Pál* is egyike amaz esztétikusoknak, akik abban a picinyke betűben nem csak holmi ákom-bákomot látnak, hanem egyrészt egyértékűnek tartják a nagy művészetek termékeivel, másrészt pedig egyéb jelentőséget is fűznek hozzá.

Westheim egy az Archiv für Buchgewerbeben megjelent cikkében a betűről mint szociális problémáról értekezik. Cikke egyike a legnagyobbszerűeknek, legszebbeknek azok között, amelyek a betűről idáig megjelentek; fölfogásának ujdonságával megérdemlené, hogy minden nyomdász, sőt minden magát művelőnek tartó ember megismerje.

A könyvnyomtatás demokratikus művészet, mondja Westheim. Már Gutenbergnek is az volt a vezérlő ideája, hogy a tömérdék fáradtsággal készült írásos kódexeket könnyebben s olcsóbban állítsa elő, vagyis tömegcikkévé tegye őket. A gazdagon díszített kézirat magától értetődően csak nagyon-nagyon kevesek által megszerezhető, roppant drága értéktárgy volt.

Gutenbergnek ezek után nem lehetett más célja, mint hogy a szellemi kincseket ne csak a nagyon-nagyon gazdag főurak, hanem a csak kissé tehetős polgárság számára is megszerezhetővé tegye. Ez a cél pedig az akkori viszonyokhoz képest semmi esetre sem nevezhető másnak, mint demokratikusnak.

Gutenberg demokratikus, antifeudális törekvésének egy másik demokratikus áramlat sietett a segítségére: a reformáció. Ennek is köszönhető a legteljesebb föllendülését. Mikor a kicsiny ember, a köznép számot tevő faktorrá kezdett válni, s a feudális urak irányában való tisztelet és vak engedelmesség is veszíteni kezdett majdnem áhítatos voltából:

a sajtók száma nagyra nőtt, termékeiké pedig hatványozódva sokasodott. A könyvnyomtatás meg a reformáció hatása bizonyos tekintetben kölcsönös volt, amennyiben egymásnak egyengették az utat a szabadabb mozgáshoz.

A nyomdász elődjét, a könyvmásolót még erősen támogatták az egyházi meg a világi hatalmasok. Mert a másoló ártalmatlan, sőt hasznos is volt az ő szempontjukból. Kalligrafikus művei mind a forma, mind pedig a tartalom tekintetében arisztokratikus produktumok voltak.

A nyomtatott lapnak már nincsen ily egy-szeri, egyéni és személyes jellege. Gutenberg találmánya tehát esztétikai szempontból nyíltan utánzásra irányult, s az alacsonyrendű szurrogátum-munkának minden ismertető jele megvan a könyvnyomtatásban. (*Folyt. köv.*)

Rövidebb közlemények

Említettük mult havi füzetünkben, hogy Apafi Mihály erdélyi fejedelem mennyire jó barátja volt a tudományoknak meg a nyomdászatnak. Most ismét egy adattal járulhatunk e tény megállapításához, Kolosvári Istvánnak egy Berlinben kelt és őhöz intézett olyan levelét közölve, melyben nyomdai dolgokról van szó:

»Az Ur Isten áldja meg Nagyságodat, szívből kívánom.

Kegyelmes Uram. Legyen Istené a dicsíret érette, mind eddig békességes volt utam és egészségben jöttem. Itt várakozásom esék, mert az Elector ő nga szintén utban volt, hogy audientiát kértem; egy hétre izente ő nga, hogy haza jű. Ugyan itt lemenő atyafiakkal találkozám, kik azt beszéllek, hogy Tótfalusi uram két deákokat vévén maga mellé, az egész bibliát nyomtatja, de in 8-vo minori, mint egy kis deák biblia olyan leszen; azonban fordítást is felette igen sokat mást csinálnak. Ugyan azok mondák, hogy Debrecenben is vittek Belgiumból biblia első levélének nyomtatására való rézmetszést; ott is bibliát akarnak nyomtatni, nem tudom szinte ki versióját? Nekem már harmadikat kell

nyomtatnom, melyben mihelyt ide fel megtudják, hogy a fordításban jobbitás nem léssen, erre privatus emberekben penig vagyon, nem fogják dícsirni e munkát.

Kegyelmes Uram, a munkán, melyre elbocsáttattam, a Ngod méltóságos fejedelmi keze vagyon és sok költségben is álló, azért noha nekem elég szomorú a késedelem, de nem sietek, Ngodnak igen anxie parancsolatját várom, hogy érthessem mit kelljen cselekednem. Én erről az urnak, Teleki uramnak ő kegyelmének elég bővön írtam, t. püspök uramnak hasonlatos képpen ; tudom e dolgot Ngodnak ő kelmek bővebben értésére adják. Ezzel én maradok Ngodnak kisebb szolgája nagy alázatossággal *Kofosvári István.*»

Az angol uralom tavaly ujra életbeléptette Egyiptomban a régi sajtótörvényt. Azonban e törvény értelmében csak a felelős szerkesztő ellen lehetett eljárni. A nemzeti ellenzéki lapok úgy segítettek magukon, hogy felelős szerkesztőknek európai embert állítottak, aki ellen mitsem lehetett tenni, mert az európaiak a konzuláris bíróságok hatáskörébe tartoznak. Ennek következtében az angolok a törvényhozó tanács elé új törvényt terjesztettek, amely kimondja a fokozatos felelősséget a cikk szerzője, a szerkesztő és a nyomdász ellen.

A budapesti rotációs gépmesterek Bauer Ferenc kereskedelmi tanácsos, a Sas és Bauer cég főnökének vezetésével két napra terjedő tanulmányi kirándulást tettek István királykor. Megtekintették a Schlöglmühl részvénytársaság stuppachi és Diamant M. és Társa műrztali papirgyárait, s mindkét helyt igen szíves fogadtatásban volt részük. A gépmesterek sok szépet meg hasznosat láttak, s bizonyára jól fölhasználják majd e szakbeli tapasztalataikat.

Kérdések és feleletek

E rovatunkban a szakbizottság kész örömmel ad fölvilágosítást minden szaktechnikai anyag egyéb kérdésről. Esetleg levélileg is,

amennyiben a kérdést tevőnek a válaszadás sürgős. — Cégek azonban nem ajánlhatnak.

Kérdés: Autotípiát kellett minta után nyomtatnom. Festékiül krómsárgát vettem, egy kevés feketével meg cinóberrel törve. Kezdetben egész jól adódott ki a nyomtatás, de csakhamar piszkolódni kezdett, úgy hogy minden húsz-harminc példány után meg kellett mosnunk a formát. Miben volt a hiba: a festékben avagy az eldörzsölésében? Megjegyzem, hogy a nyomtatás egyszerű tányéros festékezésű téglyes sajtón történt, négy festékező hengerrel.

Felset: Hengeres festékezésű téglyes sajtón kellett volna készíteni a nyomtatványt, s nem földfestékkel (krómsárga), hanem lakkal.

Szerkesztői üzenetek

K. P. Az iparoktatás részben a kereskedelmi, részben a közoktatási minisztérium ügykörébe tartozik. A budapesti iparosinasiskolákat a székes főváros tartja fenn, s természetesen neki van legelső sorban beleszólása az oktatás dolgába. — A két dolog nem fődí egymást. A tanműhelyi kurzust végzett szaktársak egy része óradíjas rajztanító lesz a nyomdászinás-iskolákban, a Grafikus Művezetők Egyesületének dicséretes akciója pedig a szakoktatást illetőleg járt szép eredménnyel.

Többeknek. A Grafikai Szemle jövő havi füzetének szerkesztőségi zárлата szeptember 5.

Fölhívás a szaktársakhoz

A szakbizottság elhatározta, hogy a karácsonyi ünnepek alatt nagyszabású országos nyomtatványkiállítást rendez.

E kiállítás sikerének biztosítása céljából fölhivatnak a fővárosi és vidéki szaktársak meg nyomdatulajdonosok, hogy a kiállításra szánt nyomtatványaikat már most is beküldhetik a Kör titkáranak címére (Wanko Vilmos, Budapest VII, Dohány-utca 10, Fried és Krakauer nyomdája).

A kiállításra beküldött nyomtatványokat a Kör szakbizottsága fölülvizsgálja és a kiállítás után — ha ebbeli kívánságukat nyilvánítják — a kiállítóknak visszaküldjük

Élső rangú érdekek, hogy hazánk nyomdászata fejlettségének immár teljesen hű képét lássuk! Ez a cél lebegett a szakbizottság szeme előtt, amidőn az erre vonatkozó javaslatot elfogadta, s a cél elérése érdekében kívánatos, hogy a kiállításon — melynek rendezőségébe bevonjuk az összes szaktársi s illetékes hivatalos köröket — a szaktársak és nyomdák munkáik legjavát bocsássák rendelkezésünkre és egyéb módon is támogatassák a szakbizottságot kulturális földadatának teljesítésében. I. titkár.

Választmányi ülések

Jegyzőkönyv a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának 1910. évi július hó 19-ikán tartott üléséről:

Jelen vannak: Pollák Simon elnök, Pavlovsky J. Alajos I. alelnök, Walter Ernő II. alelnök, Wanko Vilmos I. titkár, Pollák Aurél II. titkár, Bozsik István pénztáros, Goldberger Ármin II. gazda, ifj. Aigner Antal, Burgheim Károly, Bauer Henrik, Faltusz Ede, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor, Hock Károly, Klein Ármin, Steinherz Miklós, Szabó István II., Szauer Adolf és Sarlós Lajos választmányi tagok. — Távolaradásukat igazolták: Boros Dezső I. gazda, Schornstein Jakab ellenőr, Bárány Nándor, Hollóssy János, Novák László, Novitzky N. László, Peidl Gyula és Poduska Lajos.

Elnök üdvözlöi a megjelenteket és a választmányi ülést megnyitja.

A múlt ülés jegyzőkönyve fölolvastatván, megjegyzés nélkül hitelesítetik.

A mai ülésnek jegyzőkönyvét Hock Károly és Werth László fogják hitelesíteni.

Elnök bejelenti, hogy Walter Ernő II. alelnökkel közösen akciót indított a Grafikai Szemle hirdetéseihez szaporítása érdekében.

Örvendetes tudomásul szolgál.

Pavlovsky J. Alajos mint a szakbizottság elnöke jelenést tesz a bizottság működéséről. Lóváhagyásra terjeszti elő a bizottságok a fővárosi havi ülésekre és a vidéki kiállításokra vonatkozó határozatait, azzal a kérdéssel, vajjon a vidéki kiállításoknál tervbe vett reprezentálásokra lesz-e anyagi fedezet.

A választmány hosszabb vita után kimondja, hogy anyagokban támogatja a szakbizottságnak működését, s kéri: gondoskodás történjen az iránt, hogy ugy a fővárosi havi ülések, valamint a vidéki kiállításokkal kapcsolatos föl-olvasások minél tanulságosabbak legyenek.

Elnök kéri a választmányi tagokat, hogy a kiállítási anyagoknak szánt nyomtatványaikat mentől hamarabb adják le.

Elhatározza továbbá a választmány, hogy az utazási szabadjegyek megszerzése érdekében illetékes helyen lépéseket tesz.

A karácsonyi kiállítás eszméjének felvetését örömmel látja a választmány, és utasítja a szakbizottságot, hogy megfelelő helyiségről s általában a kiállítás sikerének biztosításáról saját hatáskörében gondoskodjék.

Bozsik István pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és a tagsági forgalomról tudomásul szolgál.

Pollák Aurél II. titkár interpellál az irodalmi bizottság

összehívása iránt. I. titkár erre vonatkozó válaszát úgy az interpelláló, valamint a választmány is tudomásul veszi.

Több tárgy nem lévén, ülés vége. I. titkár.

Pénztárosi kimutatások

Körünk pénztárába a múlt hónapban befolyt összegek: I. Kisebb taglétszámú nyomdákban és egyes szaktársak-tól (I. a 250. oldalon levő táblázatos pénztári kimutatást): Haladás 2.40, Heisler és Kószol 1.20, Otthon-nyomda 1.20, Pazmaneum-nyomda —.60, Roth J. és Társa 1.80, Schlesinger-nyomda 1.20, Turul-nyomda 1.20, Várnai-nyomda 1.20, összesen 10.80 korona.

Illyés József 3.—, Klein Mór 1.20, Weinberger Géza 1.20, Beer Miklós 5.40, Szabó Imre 4.20, Battyala Ferenc 1.20, Váry László 3.60, Bajzáth Sándor 1.20, Puskás János 1.80, Farkas Lajos 1.20, Farkas Antal 1.80, Deutsch Simon 1.80, Váczy István 3.60, Goldfinger Mór 1.80, Sicher-mann Lajos 1.20, Bermann Artur 1.20, Fleischer József 1.20, Forster Ervin 0.60, Schwarz Ignác 0.60, Fischer Béla 0.60, Jóg Ferenc 0.60, Csaba Miklós 0.60, Klein Rudolf 0.60, Biró Miklós 0.60, Friedmann Adolf 0.60, Messinger Aladár 0.60, Kazimir Károly 0.60, Stempler József 0.60, Kramm Imre 0.60, Skodnitz Jakab 0.60, Steinherz Miklós 0.60, Steiner István 0.60, összesen 45 korona és 60 fillér.

II. A vidékről (I. a 250. oldalon levő táblás kimutatást): Nyitra 7.20, Eperjes 5.40, Esztergom 6.—, Kaposvár 3.60, Szamosújvár 3.60, Nagybecskerek 4.20, Temesvár 10.80, Debrecen 35.40, Sárospatak 3.—, Pécs 30.—, Torda 5.40, Székesfehérvár 3.60, Ungvár 3.—, Gyoma 5.40, Szekszárd 15.—, Rózsahegy 6.—, Kecskemét 15.60, Besz-tercebánya 3.60, Pozsony 3.60, összesen 170 korona és 40 fillér.

* * * * *

Tagsági forgalom 1910 július havában: Beléptek a Körbe: Béles Lajos, Bogyó István, Iecsný Károly, Leszt Béla (Kellner Ernő), Schaucz Ferenc (Temesvár), Puskás János, Klein Mór (Szolnok), Brath János, Dobics József, Weisz Antal (Nyitra). — A hónap végén 1459 rendes, 13 tiszteletbeli, összesen 1472 tag.

Lapunk mellékleteiről

Bírálati jelentés a Grafikai Szemle 1910. évi július havi füzetében megjelent mellékletekről (a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre szakbizottságának 1910. évi augusztus hó 3-án tartott üléséből):

1. Az »Egyházművészeti konferencia« című nyomtatvány nál nem annyira a nemes egyszerűség s az egyszéknél szolid felépítése dicséretes, mint inkább az, hogy hosszabb studiumok alapján készült — ez meglátszik az egész kis művön —, s csinálja nem a mai zavaros és forrongásban született alkotások után indult, hanem gondolkodó fővel és jól látó szemmel vissza tudta hozni a rég mult

időkből azokat a részleteket, amelyek örökké jók, s azokat úgy tudta összeszerkeszteni, hogy friss üdeségben megjelenve, egy újabb kor határköve gyanánt jelentkeznek. A pirosnak és feketének e megosztott, markáns viszonyai csak a rég elfelejtett, és ujabban, sajnos, kevésbé tanulmányozott misés könyvekben lelhetők fel, azokban az ideális szép könyvekben, amelyek a könyvnyomtató mindenkor elismerésére érdemesek. S akkor, midőn mindezek kiegészítője gyanánt a sorcsoportok tömegsúlyának értékét kiegészítve látjuk a színfoltok és vonalak helyes megosztásában és tagolásában: meglegeggel mondhatjuk, hogy készítője egészében újat, szépet, egyszerűt s jót alkotott. Nyomtatása elég jó.

2. A Világosság cégkártyái elég jó munkák, és látszik, hogy készítőjük igyekezett a tudásából mentől többet összehordani a kis fölleteken, hogy a siker minél biztosabb, sőt elmaradhatatlan legyen. Jellemzi ez a kártyákat mindvégig. A jó színezés teljesen hangulatos a jelképezés gyanánt szolgáló metszetekhez, melyek nemcsak jó foltjaikkal, hanem csinos rajzaikkal is igen kedvesnek hatnak. A nyomtatás tiszta, az igényeket minden tekintetben kielégítő, s a bizottság — ezt külön hangsúlyozva — dicsérettel emlékezik meg a nyomtatóról. Azonban mind eme szép és jó tulajdonságaik mellett van egy nagy hibájuk a kártyáknak: a túlszűfoltosság. A jóból is megárt a sok! Így járt e kártyák készítője is, aki tiszteletre méltó ambíciójában a külön-külön jókat annyira összehalmozta, hogy ezzel az összehalmozást teljesen elrontotta. Ha a díszítő anyaggal kissé mérsékelten bánik, s a nyomtatványt kissé levegősebbé teszi: a díjak hovaitélése dolgában is megnehezült volna a döntés, mert így valóban elsőrendű munka lett volna.

3. A Szeréna-prospektus jó sorokból összeállított mű, de semmi különös új hang nem csendül ki belőle. Modern megszokott, de jól sikerült nyomtatvány, dicséretes, tiszta munka.

4. A Szent-György-céh plakátja: Sikerült munka, úgy szín, mint a rajz és a betűcsoportosítás képezte foltok helyes és arányos elrendezésében. Művészi ízléssel szolgálja a hirdető céljait és szerencsés lehet az a könyvnyomtató-ipar, mely így irányban is tisztességeset, becsülendőt produkál. Tudjuk, hogy az utóbbi időig a könyvnyomdai falragaszok dolgában valami megszívlelendőt nem igen produkáltunk, és így csak örömmel láthatjuk a kezdeményezést a helyes és jó irányban e téren is.

5. Gleitsmann E. T. festőgyártó cég kétszínű nyomtatványát köszönettel veszi a bizottság, és örvend azon, hogy ezzel is szolgálhatja olvasóit, bemutatva szolid minőségű és brilláns hatású nyomdafestékeket és azok beszerzési forrásait.

II. titkár.

Dályázataink részletezése

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából az ennek kebeléből választott szakbizottság a magyar könyvnyomtatók fokozottabb szakbeli tevékenységre buzdítása végett pályázatot hirdet a Grafikai Szemle legjobb szedésű és (ettől függetlenül) legjobb nyomtatású mellékleteire. A pályázaton való részvételnek első és fő feltétele, hogy az illető

pályázó a Könyvnyomdászok Szakkörének tagja legyen. A pályázat havonként megismétlődik harminc-harminc korona szedői és (ettől függetlenül) tíz-tíz korona nyomtatói jutalomdíjjal, amely összegek lehetőleg kiadatnak az illető hónapban megjelent mellékletek legjobbika szedőjének, illetőleg a legjobb nyomtatási munka végzőjének. A szedői jutalomdíjra irányuló pályázatokon csak olyan munkálatok vehetnek részt, amelyeken a szedési elem is kellőképp képviselve van. A mellékleteknek előbb már okvetlenül ki kellett valamely célra nyomtatattatniok s a Grafikai Szemle számára egyszerűen csak továbbnyomtatattatniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papirosnak az árát térítjük meg. Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 5-ikéig szerkesztőségünkhez beérkeztek, illetőleg a vidéken póstára adattak. Későbbben fôladott példányok a következô hónapra maradnak. Példányszám 1700. A papirosról szóló számla a küldeményhez melléklendô.

* * * * *

E pályázat kiegészítéseképpen fölhatalmazta a választmány a szakbizottságot, hogy szedésvázlatokat vásárolhasson darabonként öt koronájával. Azok a szaktársak tehát, akiknek munkaviszonyai különben nem engednék meg a Grafikai Szemle számára való munkálkodást, vagy akiknek egyáltalában nincs alkalmuk arra, hogy akcicens munkákat is készítsenek: alkalmat találnak arra, hogy mester-szedői tudásukat és jóízűsüket a köz érdekében érvényesítsék, még pedig — a munka jósága és alkalmatossága esetében — némi díjazásra való kilátás mellett is. Magától értődik, hogy a szakbizottság föntartja magának az esetleges apróbb változtatásokra való jogot, ez azonban nem szünteti meg a díjazásra való jogosultságot. A vázlatok — melyek közül a kivitelt el nem fogadottak kívánatra visszaküldetnek — a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez küldendők (V, Hold-utca 7).

* * * * *

Pályázatot hirdet továbbá a szakbizottság két a Grafikai Szemle-ben megjelenendô szakcikkre és a Kör tagsági jegyére. Általános föltételek mind a két pályázatra vonatkozólag: 1. A pályázatok bármelyikében is csak a Könyvnyomdászok Szakköre tagjai vehetnek részt. 2. Az összes pályaművek idegen kézírással írva és címezve, jelíggel ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jelíggel levél kíséretében az egyes pályázatok különleges föltételeiben kitüntetett határidőig a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének címére (Budapest, VIII. kerület, Bérkocsis-utca 1. szám, Gutenberg-Ott-hon) küldendők. 3. Világosan föltüntetendô a borítékon, hogy a küldemény pályázatra van számv. 4. A pályaművek fölött a Kör választmánya által kiküldött bizottság dönt, és bírálatát a Grafikai Szemle-ben közli.

Különleges föltételek:

1. A szakcikkre vonatkozólag:

Írassék egy szakcikk »Hirdetés-szedés« címen a lehető legszélesebb alapon, de legfôljebb ötszáz sornyi terjedelemben. Pályázók kötelesek e szakcikket példálakkal is illusztrálni; e példák mennyiségére nézve azonban semmiféle korlátozás nem tétetik. E pályázaton természetesen csak szedô szaktársak vehetnek részt. Pályadíj az Ács-Mihály-alap kamatainak fele: 50 korona. Határidô: 1910 október 31-ike.

Írassék egy »Hogyan kell a gépmesternek a mester-szedôvel együtt dolgoznia?« című cikk, ugyancsak a leg-szélesebb alapon s legfôljebb ötszáz sornyi terjedelemben. E pályázaton csakis gépmester szaktársak vehetnek részt.

Pályadíj az Acs-Mihály-alap kamatainak fele, vagyis 50 korona szolgál. Határidő: október 31.

II. Körünk tagsági jegyére vonatkozólag:

E tagsági jegy szövege a következő:

»Tagsági jegy, melynek értelmében szaktárs, »mint a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének rendes tagja, ennek céljait elősegíti »és összes kedvezményeiben részesül. Budapest, 19..... »..... titkár. elnök.

»Kivonat az alapszabályokból:

»1. §. A Körnek címe: Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. Székhelye: Budapest.

»2. §. A Kör céljai:

»a) a szakismeretek és a műizlés terjesztése és tökéletesítése a könyv- és általában a sokszorosító ipar-ágazatok terén;

»b) tagjai kölcsönös érintkezésének előmozdítása, s a »szaktársias összetartás bensőbbé tétele.

»3. §. Az e célok elérésére szolgáló eszközök:

»a) Grafikai Szemle címen szakközlönynek és esetleg »egyéb szakmunkáknak is a kiadása, valamint szakirodalmi »műveknek a tagok által megszerezhetővé tétele;

»b) szaktanfolyamoknak, szakelőadásoknak, szakkérdéseket tárgyaló vitaüléseknek és szaktanulmányi kirándulásoknak rendezése;

»c) pályázatok rendezése szakmunkákra;

»d) állandó helyiség, olvasó-szoba és könyvtár fenn- »tartása;

»e) a tagokat és családjukat szórakoztató mulatságok »rendezése.*

E pályamű papirosnagysága $8\frac{1}{2}$ – $13\frac{1}{2}$ cm.; tiszta rajz nem lehet, a szedésnek okvetetlenül dominálnia kell; ez azután nem zárja ki azt, hogy a szedést rajzzal kombinálja a pályázó.

A pályamű legfőbb három színben tervezendő, és domború nyomtatás teljesen mellőzendő.

Teljes kivitelű vázlatok is részt vehetnek a pályázaton, de megkivántatik, hogy a méretek pontosan betartassanak, különben figyelmen kívül hagyatnak.

Kikötetik, hogy a tagsági jegy függőlapos legyen; az egyik oldalán a jegy, a másikon pedig alapszabálykivonat szövege nyerjen elhelyezést.

Pályadíj a Grafikai Szemle 1909. évi mellékletpályázatainál ki nem adott díjak szolgálnak. Első díj 50 korona, második díj 30 korona, harmadik és negyedik díj 20–20 korona. E díjak közül a második díj okvetetlenül gépmester szaktársnak adandó ki, miért is nyomtatás tekintetében a pályamunkák külön elbírálásban részesíttetnek.

A pályamunkák beküldésének meghosszabbított határideje: folyó évi október 31-ike.

A pályamunkák csakis abszolút becsű munkáknak adatnak ki.

* * * * *

Mindezekon felül a vidéki tagok szakbeli tevékenységre buzdítása céljából pályázatot hirdet a szakbizottság a Grafikai Szemle borító címlapjának megtervezésére, illetőleg szedésére és nyomtatására.

Föltételek:

1. A pályázaton kizárólag a vidéken dolgozó kortagok vehetnek részt.

2. Csakis nyomdai anyagból szedett és két színben nyomtatott pályamunka vétetik figyelembe.

3. A pályaművek idegen kézírással címezve, jeligével ellátva és a pályázó nevét magában rejtő jelíggel

kiséretében 1910. évi szeptember 20-áig a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre címére (Budapest VIII, Bérkocsis-utca 1. sz., Gutenberg-Otthon) küldendő.

4. A kifizető pályadíjak csakis abszolút becsű munkáknak adhatók ki.

5. Pályadíj a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1910. évi kötetének vidéki mellékleteire írt, de ki nem adott díjak szolgálnak. Első díj 30 korona, második díj 20 korona, harmadik díj 10 korona; végül egy negyedik díj is tüzetik ki elismerő oklevél képében.

6. A díjak közül a második díj okvetetlenül gépmester szaktársnak adatik, miért is a nyomtatás külön elbírálás alá esik.

7. Az összes pályamunkák a karácsonyi nyomtatványkiállításon ki lesznek állítva.

Szakközvettségi közlemények

Jegyzőkönyvi kivonat a július 21-ikén és augusztus 3-ikán tartott szak- és irodalmi bizottsági közös ülésekről:

Határozatok:

1. A szakbizottság a maga részéről az első sorban ki-sorsolt városokba, melyekben kiállítással egybekötött föl-olvasás tartatik, kiküldi föllovasóknak: november hóban Pozsonyba Pavlovsky és Faltusz szaktársakat; a december hóban tartandó szegedi kiküldetésről az elnökség gondoskodik; Győrbe (január) Wanko meg Janovszky, Kassára (február) Butkovszky s Bauer, Kolozsvárra (március) Bárány és Szabó, Nagyváradra (április) Fekete és Burgheim szaktársak küldetnek ki a föllovasások megtartása végett.

2. A két bizottság együttesen kimondja, hogy miután azt a szerkesztők is szívesen látják: a szerkesztésben tevékeny részt fog venni, és minden hóban e célból össze-ívetelt tart a szerkesztőséggel egyetemben.

3. Elhatározza továbbá a bizottság, hogy a szöveg-oldalal unalmas könyvszerűségét megszünteti az által is, hogy tart(tani, élénkíteni fogja azokat illusztrációkkal Ezenkívül szórakoztató részt is fog kapcsolni a szaktudományos tartalomhoz.

4. Javaslatl járulnak továbbá a bizottságok a választmány elé, hogy időről-időre meghatározandó tárgyról szóló és a Grafikai Szemleiben közlendő két cikk díjazandó legyen. És pedig egy fővárosi és egy vidéki szaktárs által írt dolgozat.

5. A Grafikai Szemle megjelenési határnapja szeptembertől fogva minden hó 15-ike lesz.

II. titkár.

Könyvtári duplikátumok

Fölvívjuk a vidéki tagcsoportok figyelmét a budapesti központ könyvtárában levő duplikátumokra. Ezekből—míg az alantabb jelzett készlet tart — a központi választmány-

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Áthozat a múlt hóról			6200	07	Az 1910-i Évkönyv összkiadása	6370	70		
10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	Gr. Sz. új lapdíszéért	50	—		
Gutenberg-szoboralap			1004	93	Gr. Sz. mellékleteinek pályadíja	60	—		
Ács-Mihály-alap			588	82	Gr. Sz., Herbst klisészámja ..	17	85		
Az 1910-i Évkönyv összevétele			1002	75	Gr. Sz., levélpapíros	30	—		
					Gr. Sz., 4 havi szerk. t.-díj ..	56	—		
Tagsági járulékokban befolyt:					A körhelyiség világtításának s takarításának költségeire (3 hó)	17	36		
Államnyomda	10	20			Adminisztratív és portókiadások helyben és vidéken	11	89		
Ambrus-nyomda	2	40			A titkár kiadásai	5	77	6619	57
A Nap	—	—			Készpénz a hó végén			1156	25
Athenaeum	30	—			10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—
Auer Ignác	1	20			Gutenberg-szobor-alap			1004	93
Bercsényi-nyomda	4	20			Ács-Mihály-alap			588	82
Berkovits-nyomda	—	60							
Budapesti Hírlap	5	40							
Buschmann F. utódai	4	20							
Egyetemi nyomda	4	80							
Egyesületi tisztviselők	9	60							
Európa	4	20							
Fővárosi Nyomda R.-T.	2	40							
Franklin-Társulat	43	20							
Franklin-fiók	6	60							
Fried és Krakauer	11	40							
Galitzenstein	3	—							
Globus	11	40							
Gráfikai Intézet	1	20							
Hamburger és Birkholz	1	80							
Hornyánszky Viktor	1	80							
Hungaria	6	—							
Iókai-nyomda	1	20							
Károlyi György	6	60							
Kellner Ernő	5	40							
Kertész József	—	—							
Klein Vilmos	—	60							
Korvin Testvérek	2	40							
Községi Nyomda	4	20							
Légrády Testvérek	8	40							
Löbl D. és Fia	2	40							
Magyar Hírlap	2	40							
Markovits és Garai	1	80							
Márkus-nyomda	4	20							
Máv. menetjegy-nyomda	3	—							
Pallas	19	20							
Pannonia	1	20							
Pátria	—	—							
Pester Lloyd	3	60							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	18	60							
Pápay Ernő	3	60							
Posner Károly Lajos és Fia	5	40							
Radó Izor	1	20							
Révai és Salamon	7	20							
Rigler József Ede	2	40							
Rothberger és Weisz	1	20							
Rózsa Kálmán és Neje	4	80							
Schmidl Sándor	1	20							
Stephaneum	20	40							
Székesfővárosi Házi Nyomda	16	80							
Thalia-nyomda	—	60							
Világosság-nyomda	17	40							
Wodianer-nyomda	13	20							
Vidékről (részletezése a 247. oldalon)	170	40							
Kisebb nyomdákban s egyesektől (részletezése a 247. oldalon)	56	40	573	—					
			9469	57				9469	57

SCHORNSTEIN JAKAB, ellenőr.

BOZSIK ISTVÁN, pénztáros.

hoz intézett megkeresésre díjmentesen bocsátunk példányokat a rendelkezésükre. — A duplikátumok a következők:

I. Különböző szakmunkák:

1. Augenföld-Barta E.: A Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamainak 1907—1908. évi értesítője	12 példány
2. Butkovszky B.: A szabadkézi rajz	50 "
3. Csernátó Gyula: Tótfalusi Kiss Miklós élete	52 "
4. Firtinger Károly: A magyar állam nyomdászattörténelmi térképe	1 "
5. Frank Lajos: Az idegen szavak helyes elváltatása	14 példány
6. Láng J. Lipót: Emlékkönyv a Könyvnyomdászok Szakkörének tízéves működéséről	4 "
7. Löwy Salamon: Nyomdai vázlatkészítés	280 "
8. Morócz Jenő: Huszonöt esztendő. (A Könyvnyomdászok Szakköre negyedszázados fönnállásának emlékére)	182 "
9. Tanay-Novák L.: A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamainak 1904—1905. évi értesítője	2 "
10. Magyar Nyomdászat (különféle)	10 évfoly.
11. Deutscher Buch- u. Steindr. (különféle)	10 "
12. Typographische Jahrbücher (különféle)	3 "

II. Évkönyvek:

Az 1889. évi kötetből összesen	10 példány.
« 1890. « « « «	32 «
« 1891. « « « «	3 «
« 1892. « « « «	20 «
« 1893. « « « «	20 «
« 1896. « « « «	21 «
« 1897. « « « «	3 «
« 1898. « « « «	16 «
« 1899. « « « «	11 «
« 1900. « « « «	109 «
« 1901. « « « «	54 «
« 1902. « « « «	158 «
« 1903. « « « «	158 «
« 1904. « « « «	47 «
« 1905. « « « «	14 «
« 1907. « « « «	14 «
« 1908. « « « «	22 « és
« 1909. « « « «	296 «

Grafikai Szemle kiadó hivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. szám), avagy Bozsik István pénztárosnál (Sándor-tér 4).

* * * * *

A Könyvnyomdászok Szakköre szakköztsége fölhívja a vidéki tagtársakat, hogy kiállításra és fölolvadásokra vonatkozó megkereséseiket közvetlenül hozzájá intézzék, még pedig a kiállításnak, illetőleg fölolvadásnak időpontja előtt legalább négy héttel. (Megkeresések tehát Wanko Vilmos szakköri I. titkár címére: Budapest VII, Dohány-utca 10. sz. alá, a Fried és Krakauer féle nyomdába küldendők.)

* * * * *

A Vígszínházba, nemkülönbén a Royal-Orfeumba és az »Urania« Tudományos Színházba mintegy húszhuszonöt százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók Bozsik István pénztárosnál (Budapest VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5, Gutenberg-Otthon), valamint a Hungária-fürdőbe szóló jegyutalványok is. Az utalványok ára a színházakba darabonként négy, a fürdőbe két fillér.

* * * * *

A Könyvnyomdászok Szakköre tagja a magyar kir. postatakarékpénztárnak (22766. sz.). A csekkfizeteket vidéki pénztárosainknak esetről-esetre megküldjük, s kérjük őket, hogy pénzküldeményeiket a csekklapok útján juttassák hozzánk. Ezek hátsó oldalán írásbeli közlemények (tagnévsor, Szemle-szükséglet stb.) is följegyezhetők, ami által minden egyéb az eddigi kezelésben fölmerült portó megtakarítható.

* * * * *

A Grafikai Szemle bekötési táblái piros s kék színben elkészültek s darabonként helyben 1 korona 40 fillérért, postán portómentesen küldve 1 korona 50 fillérért kiadóhivatalunkban kaphatók.

* * * * *

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását (tehát mind a belépést, mind pedig a ki lépést is) haladéktalanul adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Otthon), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és a haviülési, mulatsági stb. meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlapnak a beküldése.

* * * * *

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A körhelyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtt 9 óratól 1-ig. Olvasó-terem, billard, dominó, bel- és külföldi szakklapok, valamint szépirodalmi folyóiratok állanak itt a Szakkör tagjainak rendelkezésére.

A pró hivatalos közlemények

Szakkörünk szaktanfolyamainak értesítőiből még mindig vannak eladásra szánt példányok. Egy-egy koronájával kaphatók például az 1904-1905-iki, valamint az 1907-1908-iki iskolai évről szóló értesítők (szerkesztették Tanay József, Novák László és Augenföld M. Miksa). Sok szedés- meg egyéb példával, valamint műmelléklettel. A szakmájukban fejlődni óhajtó szaktársaknak nélkülözhetetlen kézi könyvei. Rövid, tömör összefoglalásban ismertetik a tanfolyamokon előadott tanítási anyagot, s kitűnő útbaigazításul szolgálhatnak a vidéki tanfolyamok rendezőinek. Megrendelhetők a

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. szám (telefon 36-02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda R.-Társaság nyomdájában.

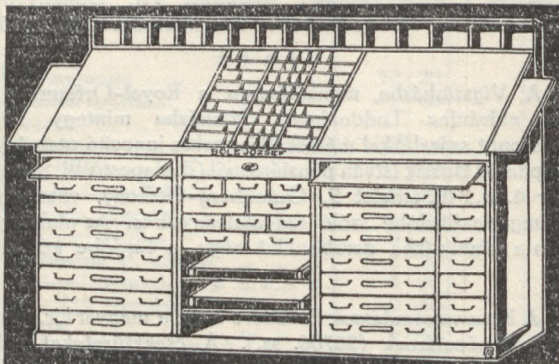
Eladó nyomdavállalat.

A fővárosához közel, nagy vidéki városban, saját naptappal bíró nyomdavállalat családi körülmények miatt eladó. A vállalat kitűnően be van vezetve s jól jövedelmez. Szállítója a városnak és több helybeli és vidéki nagy gyárnak megintézetnek. Címe megtudható a kiadóhivatalban.

BÖLE JÓZSEF

ELSŐ MAGYAR
KÖNYVNYOMDAI
SZAK-ASZTALOS

BUDAPEST, HORÁNSZKY-UTCA 3

ÁLLANDÓ DÚS RAKTAR MINDENFÉLE
BETŰSZEKRENYEK
ÉS REGÁLISOKBÓL
ÉS KÖNYVKÖTŐI
FASZERELVÉNYBŐL

JAVÍTÁSOKAT PONTOSAN ESZKÖZÖL
ELVÁLLAL MÁS ASZTALOSMUNKÁT IS

CLEANER RÉZLÉNIATISZTÍTÓ

Egy kilóval bármilyen piszkos léniából egy egész szekrényre valót lehet megtisztítani. Kilója helyben 3, vidékre csomagolással, bérmentes postal szállítással 3,50 korona.

Mi a nyomdák véleménye a „CLEANER“-ről?

A „Cleaner“-rézleniatisztító szerrel próbát tévén, azt kitünő találmánynak ismertük fel, mint amellyel gazdaságosan, igen rövid idő alatt s anélkül, hogy a rézleniáknak a legkisebb mértékben is ártalmas volna, teljesen tisztán tarthatjuk, illetve tisztíthatjuk léniáanyagunkat. Kérünk egyelőre 2 kiló „Cleaner“-t részünkre szállítani.
Pestl. Könyvnyomda Részvénytársaság.

Tanay József.

Gallay Pál egy rézleniatisztító vegyiszert mutatott be nekünk. Ezen bemutatás alkalmával meggyőződtem arról, hogy a „Cleaner“-a létező tisztítóanyagok között méltán a legelső helyet foglalhatja el, amennyiben sem a kezét, sem a rezet nem támadja meg s pár perc alatt végez bármilyen piszokkal is. Miután mindezen jó tulajdonságain kívül még azzal is kiválik, hogy nem párolog el és nem gyulad meg s a már használt anyagot más alkalommal is felhasználhatjuk, a „Cleaner“-beszerzését mindenkinek csak ajánlhatom.
Athenaeum-nyomda.

Wózner Ignác.

A „Cleaner“-féle rézleniatisztító folyadékkal próbákat csináltattam és azt, miután jónak találtam, megrendeltem és nyomdánkba használatra bevezettem.

Hörnyánszky-nyomda.

Wohlstein Mór.

A Gallay-féle „Cleaner“-rézleniatisztító szert kipróbáltuk és a már évek óta használaton kívül helyezett öreg, vastag piszkokkal lerakódott rézleniát 4-5 másodperc alatt teljesen tisztára hozta. Állandóan használatba vettük.

Schmidl Sándor-nyomda.

Schwartz László művezető.

Lapunk zártáig a „Cleaner“-t a következő nyomdák rendelték meg és vették használatba. **Budapesten:** Pestl. Könyvnyomda r.-t., Hornyánszky, Pátria, Légrády, Fővárosi, Markovics és Garai, Szt. László, Hamburger és Birkholz, Radó Izor, Kellner Ernő, Kellner Albert, Thália, Muskát, Engel S. Zs., Kálmán, Löbl D. és Fla. Károlyi, Oltho, Express, Corvina, Rothberger és Weisz, Auer J., Rózsa K. és Neje, Fried és Krakauer, Roth M. és Tsa, Löbl Mór. **Vidéken:** Kner Izidor, Gyoma; Molnár-féle nyomda r.-t., Szekszárd; Dobai János, B.-Gyula; Aradi nyomda r.-t.; Ivkovic György, Ujvidék; Perl L. Pál, Tab; Székely és Illés, Ungvár; Nánay Lajos, Baja; Feuer Illés, Kiskunfélegyháza; Csendes Jakab, Temesvár; Jókai-nyomda r.-t., Sepsiszentgyörgy.

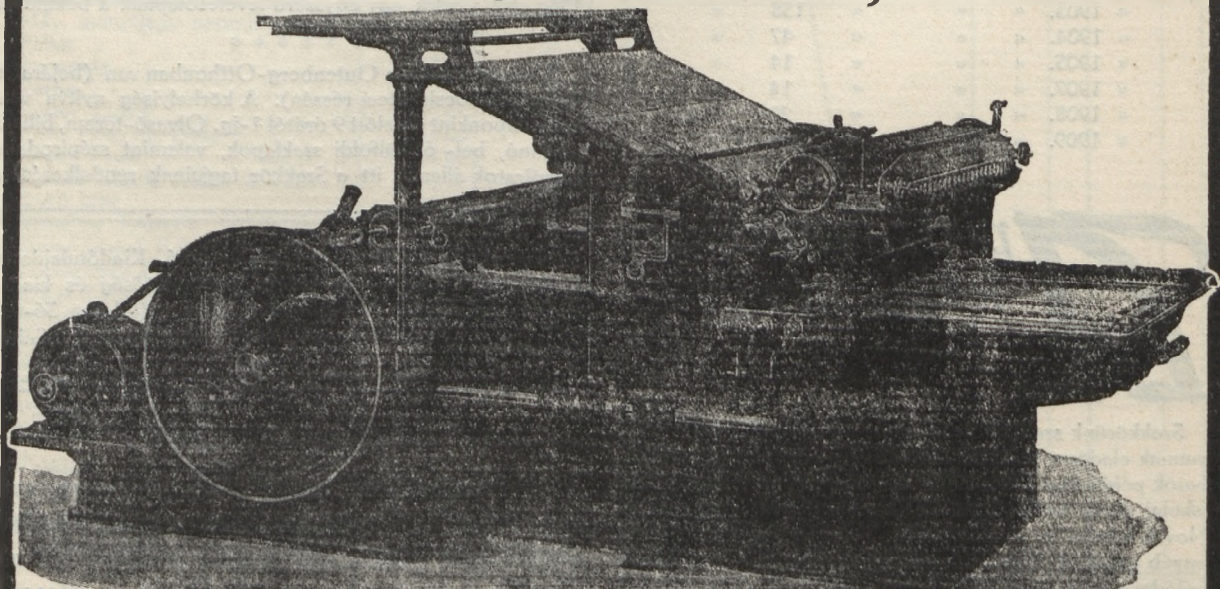
A „Cleaner“ egyedüli elárusítója Gallay Pál Budapest, VI, Lázár-u. 8, III. 18.

A nagysághoz képest 2500 példányos gyorsasággal óránként. Mint speciális autofipla-meg szín-

VICTORIA

KÖNYVNYOMDAI GYORSSAJTÓK

nyomó-gépeket: ☒ gyorsajtóinkat légkirkóval is építjük, tehát dob, szalagok és gereben nélkül.

ROCKSTROH & SCHNEIDER

Namf. Act.-ges, Dresden-Heidenau. — magyarországi képv.: Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa u. 50. Javitóműhely: Adolf GEEL, Wien VII, 2, Lerchenteldefstr. 37.

KLISÉKET KÉSZÍTŐ MŰINTÉZET
BUDAPEST VI, EÖTVÖS-UTCA 48. SZ.

TELEFON 18-99.

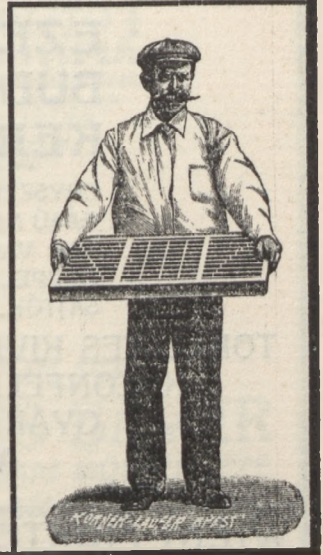

DOMBORNOMÁSOKHOZ VALÓ STANZNIK. FOTOTIPIÁK. KEMIGRÁFIÁK. AUTOTIPIÁK. KLISÉK HÁROM- ÉS NÉGYSZINŰ NYOMTATÁSHOZ FÉNYKÉPÉSZETI FELVÉTELEK HÁZON KIVÜL IS.

Schöntag Gyula

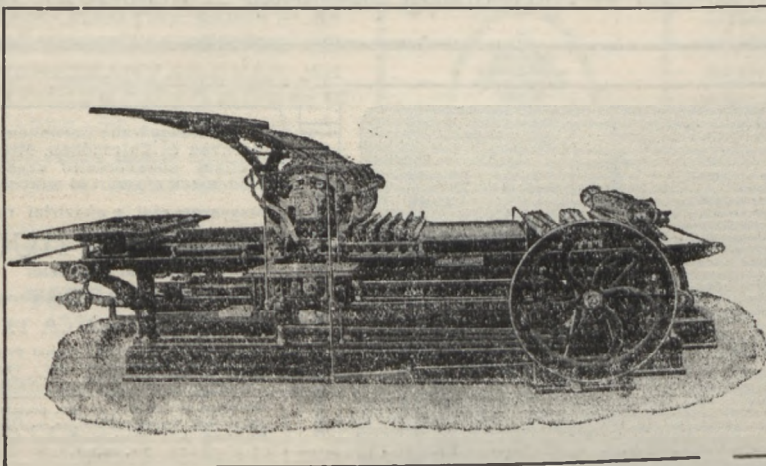
könyvnyomdai szakasztalos
VI, Váci-körút 51. sz.

Kizárólag könyvnyomdai s könyvkötészeti fa - szerelvénnyel foglalkozik. Állandó raktára van kitűnő száraz anyagból készült szekrényekből és regálisokból. Kis antikva - szekrény ára 7 kor., nagy szekrényé 9 kor. Árjegyzék ingyen.

WÖRNER J. ÉS -TÁRSA :: :: :: GÉPGYÁRA - BUDAPESTEN

**Körforgó :: :: ::
 nyomógépei ::
 ujság és illusztráció
 nyomására, megha-
 tározott és változ-
 tatható ivnagyságok
 számára készülnek**

**Könyvnyomdai
 gyorsajtók :: ::
 vasútrendszerű me-
 nettel. Könyvnyomó
 gyorsajtók két- és
 négy pályás görgő-
 járattal. Kromotípiál
 gyorsajtók rövidi-
 tett ivkivezetőkkel,
 gyűrűs kirakó dob
 segélyével. Kétfor-
 dulatú gyorsajtók
 elől kirakóval. Kö-
 nyomdai gyorsajtó
 görgő pályával. Kö-
 nyomdai kéziasajtók
 és könyvkötő-gépek**

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ EGÉSZ BIRODALOMBAN

□ MÖDLINGI □ GYORSSAJTÓGYÁR

EZELŐTT KAISER L. FIAI R.-T.
BUDAPESTI FIÓKTELEPE: VII.
KER., AKÁCFA-UTCA 13. SZÁM.

EGYSZERŰ KÖNYVNYOMDAI GYORSSAJTÓK VASÚTI ÉS KÖRMOZ-
GÁSÚ MENETTEL. KROMO- ÉS AUTOTÍPIA-GÉPEK FRONTKIRAKÓ-
VAL VAGY ANÉLKÜL. RAPID GYORSSAJTÓK GÖRGŐJÁRATTAL.
DOPPELRAPID MIEHLE-RENDSZERŰ KÉTFORDULATÚ GYORS-
SAJTÓK. A LEGKÜLÖNLEGESEBB KÖRFORGÓGÉPEK GYÁRTÁSA.

TOKÉLETES KIVITELŰ GÉPEK, GYORS ÉS IGEN KÖNNYŰ JÁRÁSSAL
KÜLÖNFÉLE ÚJ ÉS JAVÍTOTT GÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.
GYÁR: MÖDLING. ALAPÍTTATOTT 1848. ÉVBEN.
A BUDAPESTI TELEFONSZÁM 54—48.

WIENI FIÓKTELEP: XVIII/1, WÄHRINGERSTRASSE NR. 125.

Koblinger Gyula *fotocinkográfiai műintézete.*

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

*Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirde-
tésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.*

Fiókfestékgyárak: Berlinben, New-
Yorkban és Chicagóban. Minden a
grafikai sokszorosító szakokhoz
való festék elismert jó minőségben.

Magyarországi s ausztriai raktár:

CARMINE HUGÓ
grafikai szaküzlet

Bécs **BUDAPEST** Prága
VII, KIRÁLY-UTCA 13. SZ.

Kittüntetve: Páris 1900: Grand Prix a két
aranyérem; Saint Louis 1904: nagy díj;
Bordeaux 1907: Grand Prix. — Telefon 14-16.

Cheque-számla a m. kir. postatakarék-
pénztárnál Budapest: 23.810. sz. a. Cheque-
számla k. k. Post-Sparkassen-Amt Wien
Nr. 88.816.

Josef Anger

Gépgyár és
vasöntöde

& Söhne

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

Magyarországi képviselőik:

SILBERER ÉS STECKLIN Budapest VII, Kertész-u. 38

KLISÉK

MINDENMŐ KÉPES
NYOMTATVÁNYOKHOZ
LEGJOBB KIVITELBEN

AUTOTÍPIA
FOTOTÍPIA
FOTOLITO
KROMOTÍPIA

HÁZONKIVÜL IS
FELVÉTELEK

TELEFON 483

KÖNIG ÉS BAYER

FOTOCINKOGRÁFIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST VII, KAZINCZY-U. 32

BERGER ÉS WIRTH

TÖRZSGYÁR LIPCSÉ
NÉMETORSZÁGBAN

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS
KÖNYOMDAI FESTÉK- ÉS
HENGERANYAG-GYÁR
HENGERÖNTŐ-MŰHELY
LAPOS- ÉS KÖRFORGÓ GÉ-
PEKHEZ. OLCSÓBB ÉS
JOBBA A HÁZI ÖNTÉSNEEL

TELEFONSZ.: 56—64

UJSÁG-, MŰ-, ILLUSTRÁCIÓ-
DISZMŰ- ÉS MINDENFAJTA
SZINES FESTÉKEK, KEN-
CÉK, BRONZOK. A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA
„PATENT”, „VICTORIA”, ÉS
„BIANCA” HENGERANYAG
EGÉSZEN SIMA ÉS KOCSÁ-
ZOTT TÁBLÁKBAN

Fiókgyárak: Barmen, Ber-
lin, Szt-Pétervár, Flórenc,
Páris, London, Newyork,

GYÁRTELEP: BUDAPEST, IX., MÁRTON-U. 19

BETŰÖNTÖDE

LEGNAGYOBB
VÁLASZTÉK KÜLÖNFÉLE

RÉZLÉNIAGYÁR

KÖRZET ÉS BETŰÚJDONSÁGOKBÓL,
RÉZLÉNIÁKBÓL, VIGNETTÁKBÓL STB., VALAMINT
NAGY VÁLASZTÉK OROSZ BETŰKBŐL. TELJES NYOMDAI
BERENDEZÉSEK GÉPEKKEL ÉS SEGÉDESZKÖZÖKKEL. SZOLID KIVITEL

BERTHOLD · H · BERLIN

FIÓKOK: BÉCS, SZT.-PÉTERVÁR, MOSZKVA ÉS BAUER & Co. STUTTGART.
MAGYARORSZÁG KIZÁRÓLAGOS VEZÉRKÉPVISELŐJE, AKI
MINTÁKKAL, ÁRAJÁNLATOKKAL ÉS MINDEN-
NEMŰ É SZAKBA VÁGÓ FELVILÁGO-
SÍTÁSOKKAL SZÍVESEN
SZOLGÁL:

PUSZTAFI ZSIGMOND BUDAPEST AKADÉMIA-UTCA 8

GLEITSMANN E. T. NYOMDAFESTÉKGYÁRAI

TELEFON

□ 13—70 □

Fekete és színes festékek az összes grafikai
célokra. Különlegességek: legfinomabb auto-
tipia- és háromszinnyomó festékek. Vegyi-
leg tiszta lenolajkencék. A legfinomabb mí-
nőségű hengeranyag. Hengeröntőműhely.

TELEFON

□ 13—70 □

**KÉPVISELI: TANZER MIKSA GRAFIKAI SZAK-
ÜZLETE, BUDAPEST VII, AKÁCFA-UTCA 50. SZ.
TÖRZSGYÁR: DREZDA. FIÓKGYÁRAK: WIEN-
RABENSTEIN, TURIN, TRELLEBORG, KOPENHÁGA**

FISCHER · ÉS · MIKA · BETŰÖNTÖDE

TELEFON

28—62

ÉS · STEREOTIPÁLÓ · MŰHELY

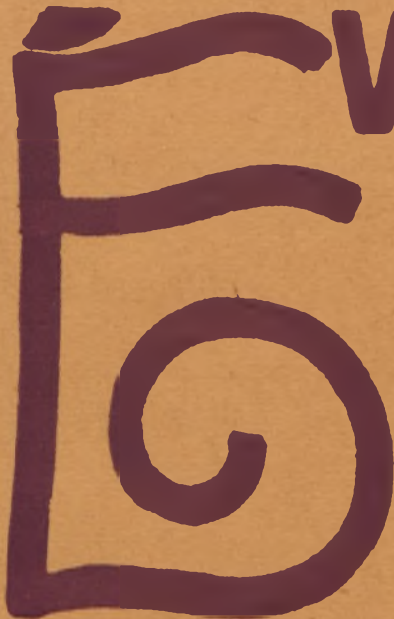
TELEFON

28—62

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket. A legkülönbélebb cél-
szerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Folyton készletben
tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket,
betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

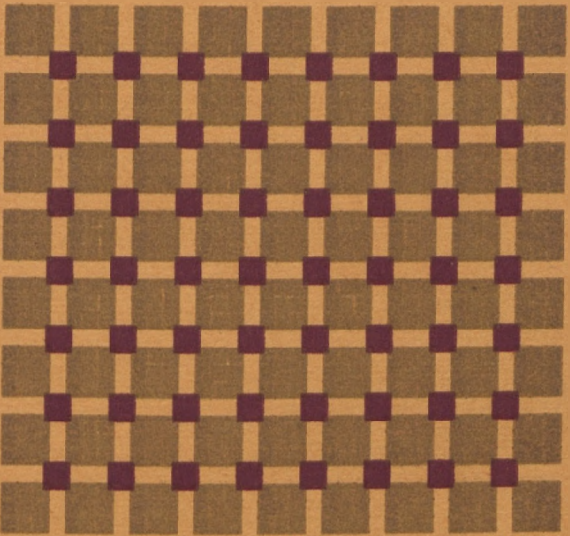
BUDAPEST · VI · RÉVAY-UTCA · 6 · SZ

**BUDAPESTI
EGYETEMI
TURISTA
EGYESÜLET**

1904 1909

VKÖNYVE

ELSŐ MAGYAR KŐ ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR: HENGERÖNTÉS
Magy. királyi **KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA** Osztr. császári
postatakarék- számla 24453 postatakarék-
Interurban számla 12496.
telefon 54-65 sürgőny cím
BUDAPEST IX MÁRTONUTCA 19 Berger és Wirt
TÖRZSGYÁR LEIPZIGBEN FIÓKGYÁRAK BARMEN, BERLIN, FLORENZ
■ **PÁRIS, LONDON, SZENTPÉTERVÁR, NEWYORK** ■

Bujuk-ally, 24. júnii 1722.

113.

LEVÉL

Édes néném, éppen nem kell nevetnünk. Nézzé ked, honnét írok, meglátja ked abból, hogy vagyon abban valami. Abban a' vagyon, hogy ide három mélyföldnyire kellett jönnünk, és a várost elhagynunk a pestis miatt. Vagyon immár két napja, hogy itt vagyunk sátorok alatt egy nyomorú falu mellett. Bercsényi úr minden pereputyostul a faluban egy nyomorult udvarházban, vagyis majorban vagyon szállva. A városban a pestis egészen elhatott. Vagyon olyan nap, hogy másfélszáz embert is eltemettek. Közöttünk még senkit sem temettek, noha a cselédek közül kettőn is volt pestis, de kigyógyultak belőle. Mindazonáltal már tovább nem maradhatván a városban, már két naptól fogvást itt táborozunk egész háznépestül. A' való, hogy szép helyt vagyunk szállva, de az a rút nyavalya elvette minden kedvünket és csak idétlenül nevetünk. Ugyanis ocsmány nyavalya ez; reggel jól vagyon az ember, estve felé megbetegszik, és harmadnapjára eltemetik.

Ked iránt is nagy félelemben vagyok; mert tudom, hogy keteknél is nagy a pestis, de már ebben benne vagyunk, úszni kell amint lehet, és mindenek felett bizzunk az úrban, mert el nem hágy bennünket; így kell a keresztnek útján járni. A bujdosó magyaroknak a bujdosásban is bujdosni kell, hogy valamiben hasonlók lehessenek az Istennek bujdosó fiához. Ezután hogy leszen dolgunk, Isten tudja. Eszterházy úr nincs velünk. Rodostóhoz közel egy rétre ment szállani sátorok alá a feleségével. Többet nem írhatok, mert az irás is izetlen, amicsoda állapotban vagyunk. Az Isten tartson meg bennünket. Az életére és az egészségére vigyázzon ked. Nem lehet, hogy mégis ilyen szomorúságunkban meg ne nevetessem kedet; mert mi is azon eleget nevtünk. Megírtam vala kednek, hogy Bercsényi úr az asszonnyal hozzánk jöttek

vala lakni a pestis előtt. Amikor már nálunk laktanak, annak az öreg úri asszonynak az ágyékán valami kis dagadás volt; mindjárt azt gondolta, hogy talán pestis; senkinek nem szólott, még csak az asszonyoknak sem mondotta meg, valamely orvosságot sem mert kérni, hanem a jó buzgó asszony estve mikor lefeküdt, az ágya mellett való szentelt vízzel kente meg a dagadást mindaddig, valamig el nem oszlott, és mindenkor nagy titkon, és csak akkor mondotta meg az úrnak, amikor elmúlt a dagadás. Elhitette magával, hogy pestis volt. Az ő ájtatos orvosságán mind a fejedelem, mind mi eleget nevtünk: egy keveset nevesen ked is. Isten hozzád, édes néném.

Majd elfelejtettem volna kednek megírni, hogy mi a szomorú állapotunkhoz való színű köntöst felvettük: mert mindnyájan feketében vagyunk — a fejedelem-asszonyt gyászoljuk. Amicsoda állapotban vagyunk, a' bizonyos, hogy hozzánk illik a gyász, haszinte senki haláláért nem viselnők is.

Bujuk-ally, 22. aug. 1722.

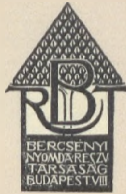
114.

LEVÉL

Ne csudálja ked, ha az elmúlt holnapban nem írtam; mert olyan szomorú állapotban vagyunk, hogy azt sem tudom, ha tudok-é írni. Aki kávét szokott fűzni a fejedelemnek, reggel megfőzven a kávét, ebéd után megbetegedett, és harmad nap múlva a pestisben megholt, — hozzám pedig harminc lépésnyire volt szállva. Ezenkívül pedig a konyhamesterünknek két fia csakhamar utánna menének. Itélje el ked ezekből, hogy micsoda szomorú napokat töltünk itten. A félelem sokkal nehezebb talán még annál a nyavalyánál is; mivel az ember nem tudhatja a szempillantást, amelyben abba eshetik — estve egészségesen fekszik le, reggel betegen találja magát. Istennek hála, egészségem jó vagyon, de, mint-hogy csak a pestisről vagyon itt a beszéd, a' már úgy felzavarta az elménket, hogy

BERCSÉNYI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

KÖNYVNYOMDAI IPAR KERETÉBE
TARTOZÓ MUNKÁK
KÉSZÍTÉSE

ÖSSZES MUNKÁINK A LEGIZLÉ-
SESEBB KIVITELBEN
KÉSZÜLNEK

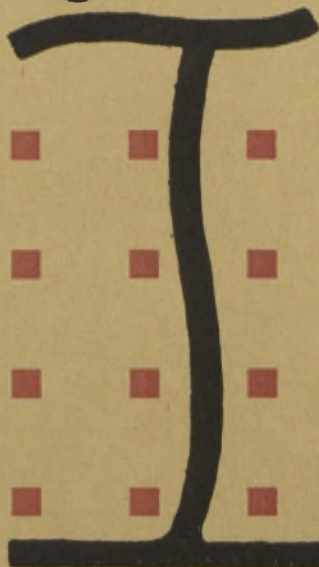
TELEFON 57-68

BUDAPEST, VIII., REVICZKY-TÉR 5

TELEFON 57-68

Meghívó az Országos Magyar Királyi

**iparművészeti Iskola
grafikai szakosztályában a Könyv-
nyomdászok Szakköretámogatásával
fennálló nyomdász-tanfolyam mun-
káiból 1910 június hó 5-től 15-ig az
„Iparművészeti Múzeum” földszinti
csarnokában rendezett kiállításra.**

A kiállítás megtekinthető d. e. 9-1-ig.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISÉK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENNEMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

BEIT & Co
HAMBURG

**DRUCKFARBEN
FABRIKEN**

FŐRAKTÁR ÉS IRODA
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, SÓLYOM-U. 13

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

A VILÁG LEGRÉGIBB ÉS LEGNAGYOBB NYOMDAI,
KÖNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK GYÁRA

Az 1889. és 1900. párisi világkiállításokon versenyen kívüli jury-tag.

FESTÉKEK A KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI, S VALAMENNYI GRAFIKAI SZAKMA RÉSZÉRE. ARANY-, EZÜST- ÉS MÁSOLÓFESTÉKEK. HENGERANYAGOK ÉS AZOK ÖNTÉSE. KENCÉK. PREPARÁLT PAPIROK KÖNYOMDÁK RÉSZÉRE.

Grand Prix-vel kitüntetve:
St.-Louis 1904,
Lüttich 1905, és
Milano 1906.

11 GYÁR ÉS 40 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON!

TELEFON
37-59. SZÁM

IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST,
FERENCZ JÓZSEF-RAKPART 27

ALAPITVA
1816-BAN

GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT

Bélyegző-metszés

Mechanikai műhely

Galvanoplasztika

Ólomzár-gyártás

:: Tömöntőde ::

Rézlénia-gyártás

ELSŐ MAGYAR

BETŰÖNTŐDE

RÉSZV.-TÁRS.

**BUDAPESTEN, VI., DESSEWFFY-
UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-70**

Dús raktárt tart folytonosan
magyar, német, tót, horvát,
szerb, román s bolgár ékezetű

**: könyv- és :
címbetűkből**

körzetekből, rézléniákból és
kizárásokból, továbbá a leg-
különbözőbb ékítményekből
és egyéb nyomdai felszerel-
vényekből. Egész nyomdai
berendezések jutányos árban
és gyorsan fogatosítottak.

**EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT
CZETTEL ÉS BENDTNER SZABAD.**

